
Del naixement de la República a la democràcia jacksoniana

PID_00253600

Lluc López i Vidal

Temps mínim de dedicació recomanat: 5 hores

Lluc López i Vidal

L'encàrrec i la creació d'aquest recurs d'aprenentatge UOC han estat coordinats pel professor: Lluc López i Vidal (2019)

Primera edició: febrer 2019
© Lluc López i Vidal
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2019
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Objectius	5
1. El naixement de la nova República i les primeres presidències: George Washington, John Adams i Thomas Jefferson	7
1.1. El debat entre federalistes i antifederalistes	7
1.2. Una nova forma de govern: el presidencialisme nord-americà ..	9
1.3. Les presidències d'Adams i Jefferson	12
1.4. La guerra de 1812	18
2. La dècada dels «bons sentiments»	24
2.1. La Doctrina Monroe	28
3. El govern de Quincy Adams i l'inici de la democràcia jacksoniana	31
3.1. El govern d'Andrew Jackson (1828-1832)	34
3.2. El segon mandat de Jackson	39
Bibliografia	41
Annex	42

Objectius

En acabar de treballar els materials que formen part d'aquest mòdul didàctic, l'estudiant serà capaç del següent:

- 1.** Entendre el paper dels intel·lectuals federalistes i antifederalistes en l'esdevenir de la República dels Estats Units.
- 2.** Estudiar les primeres administracions de la República dels Estats Units: la presidència de George Washington y de John Adams.
- 3.** Analitzar la Guerra de 1812 contra els anglesos i les seves implicacions en la República.
- 4.** Entendre les diferències entre les primeres administracions de John Adams i Thomas Jefferson.
- 5.** Identificar els debats sobre els estats esclavistes i els estats lliures.
- 6.** Analitzar el model de democràcia jacksoniana.

1. El naixement de la nova República i les primeres presidències: George Washington, John Adams i Thomas Jefferson

1.1. El debat entre federalistes i antifederalistes

Com hem vist en el primer mòdul, el caràcter confederal dels Estats Units aviat donarà pas a una nova forma d'Estat, la República federal, que necessitarà una Constitució que determini la separació dels diferents poders estatals. Ara bé, per a aprovar la nova Constitució calia el vot favorable d'almenys 9 dels 12 estats que estaven representats a la Convenció constituent. Entre els estats més bel·ligerants amb el projecte de Constitució hi havia Virgínia, Massachusetts i Nova York, en els quals s'havia manifestat un gran recel envers la Constitució. Precisament en aquest darrer Estat es van començar a publicar durant el 1788 una col·lecció de més de 80 assajos que seran coneguts com els «**Papers federalistes**» (*The Federalist Papers*). L'objectiu d'aquests articles publicats en diferents diaris de la ciutat de Nova York era convèncer els electors que s'oposaven a l'aprovació de la Constitució. Els articles, publicats amb el pseudònim de «publius», foren escrits per tres dels pares fundadors de la pàtria, i un dels polítics més influents en la història dels Estats Units: Alexander Hamilton, John Jay i James Madison.

Figura 1. Bitllet de 10 dòlars on figura la cara d'Alexander Hamilton

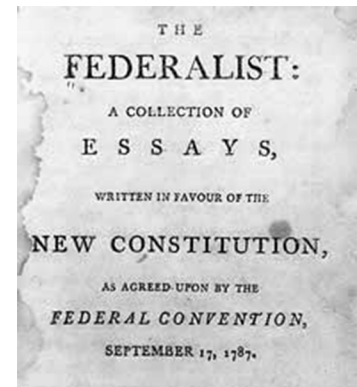

Figura 2. A l'esquerra, John Jay; a la dreta, James Madison

Tot i que en el seu esperit hi havia la idea de contribuir asserenadament als debats polítics sobre la nova República, els tres pensadors aviat faran campanya a favor de la creació d'un govern central fort que sigui capaç de donar resposta als reptes del país. A «Federalist 1», Hamilton avança les qüestions que considerava claus del debat polític: 1) els límits de la Confederació i la necessitat de crear una Unió; 2) la necessitat de crear un govern fort; 3) la defensa dels principis republicans; 4) la prosperitat, la llibertat i el bon govern que resultarà de l'aprovació de la Constitució.

Entre els *Papers més coneguts* destaquen el número 10, on Madison parla sobre la manera d'evitar la tirania de les majories; el 39 i el 51, en què Madison comenta la divisió de poders i la necessitat de crear un sistema de *checks and balances*; i el 84, en el qual Hamilton aprofundeix en la necessitat de garantir una sèrie de drets i llibertats dels ciutadans.

Federalist Papers

La visió contrària als federalistes va ser el moviment que precisament ha adoptat el nom d'**antifederalista**. Estava format per un conjunt de pensadors que temien l'establiment d'un govern central massa fort i massa allunyat de les necessitats de la població. A més, en els seus escrits palesen el temor que l'adopció d'un sistema presidencialista evolucioni cap a una monarquia tirànica. Com a reacció als grups federalistes, des de 1787 els autors antifederalistes van publicar tot un seguit d'articles en diferents diaris sota el pseudònim de «brutus» en els quals s'oposaven a la idea de govern fort proposada pels tres federalistes.

Tot i que entre els autors antifederalistes destaca **Partick Henry**, a diferència dels autors federalistes, aquests primers no són un grup reduït d'escriptors, sinó molts autors diferents i de tarannà diferent. Un dels principals especialistes en els escrits federalistes i antifederalistes, Akhil Reed Amar, de la Universitat de Yale, ha identificat el comú denominador d'aquests *papers*: la por a la idea

Patrick Henry, un dels principals autors antifederalistes

de crear un gran leviatan burocràtic i un govern central que fes ombra al govern dels estats federats, una desconfiança vers la elit rica i burgesa del nord, i la defensa tant dels drets i les llibertats dels ciutadans, com d'una participació ciutadana més àmplia en els afers polítics.

Lectura recomanada

Per a analitzar el tema, vegeu:

Akhil Reed Amar (1993). «Anti-Federalists, The Federalist Papers, and the Big Argument for Union». *Faculty Scholarship Series* (1041).

En definitiva, la influència d'ambdós grups ha estat clau per al **desenvolupament de la República**. Podem veure la influència dels antifederalistes en la inclusió que van fer els redactors de la Constitució del *Bill of Rights*, és a dir, els drets fonamentals del poble, que estan recollits en les primeres deu esmenes de la Constitució. A més, els antifederalistes van impregnar en una part de la societat americana un sentiment recelós dels governs forts –*big government*–, i en favor dels governs petits –*small government*–. D'altra banda, bona part dels historiadors nord-americans han considerat que els assajos federalistes han estat una de les contribucions principals en el camp de la teoria política i la filosofia, a més de ser uns textos claus per a entendre l'origen i la intenció dels redactors de la Constitució.

1.2. Una nova forma de govern: el presidencialisme nord-americà

A diferència de la major part de les formes de govern del vell continent, els Estats Units no solament van establir una República –el reemplaçament d'un cap d'Estat monàrquic per un de civil– sinó que van adoptar una forma de govern que aviat s'expandirà per tot el continent americà: el sistema presidencialista. L'adopció del presidencialisme implicava que el president dels Estats Units s'havia d'escollir de manera més o menys directa, mitjançant uns compromissaris que representen els vots obtinguts en cada circumscripció electoral.

La **forma de govern** és la relació que s'estableix entre el govern i el parlament i, a grans trets, podem afirmar que hi ha tres tipus de formes de govern: el sistema parlamentari, el sistema presidencialista i el sistema semipresidencialista. En essència, el **presidencialisme**, a diferència del parlamentarisme, estableix que el cap d'Estat actua, alhora, com a cap de govern. Ara bé, un dels trets més característics dels sistemes presidencials és que no és el parlament qui escull el president segons les majories parlamentàries, sinó que són els ciutadans els qui el trien directament. En aquest sentit, mentre que en el sistema parlamentari no és necessàriament el candidat més votat el que esdevé primer ministre –depèn del joc de majories–, en el sistema presidencialista el president sempre és el que ha obtingut més vots en les eleccions que es convoquen amb aquesta finalitat.

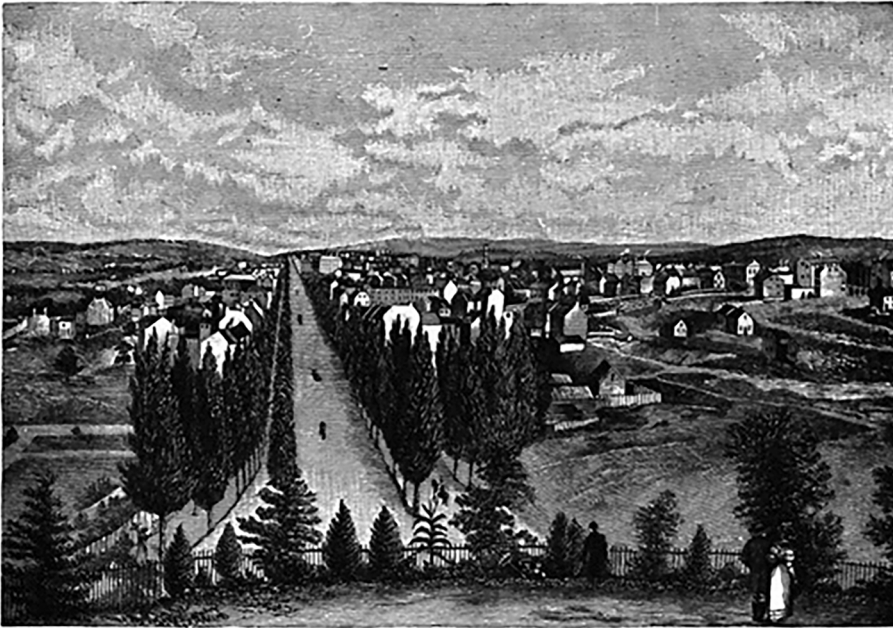
El primer president dels Estats Units va ser **George Washington**, qui a més de ser un dels pares fundadors del país, fou el líder militar que va aconseguir la victòria de l'exèrcit continental. Ara bé, atès que en les primeres eleccions presidencials (1788) encara no s'havia adoptat la Constitució de 1789, el primer president dels Estats Units va ser triat unànimement per un col·legi electoral, que va optar per John Adams com a vicepresident del país, Thomas Jefferson com a nou secretari d'Estat i Alexander Hamilton com a secretari del Tresor.

Una de les primeres qüestions a les quals va haver de fer front George Washington va ser una revolta de camperols que es va produir el 1794. Com afirma Jenkins (2012, pàg. 101), el president Washington s'havia guanyat la reputació de pare fundador de la nació i de la unitat nacional, per la qual cosa la seva presidència era el símbol d'aquest nou patriotisme. Ara bé, l'art de governar implicava prendre decisions no sempre populars, i l'**impost sobre el whisky** a l'Estat de Pennsilvània va produir una revolta de milers d'agricultors que es van negar a pagar l'impost. Lluny de revocar la decisió, Washington va enviar més de 10.000 soldats per a sufocar la revolta.

Més enllà de l'episodi de la insurrecció, la manera d'actuar en aquesta crisi va fer desaparar el suport popular de Washington, i serà recordat com un èxit inicial de la seva presidència. Per a altres historiadors, com Christian G. Fritz, aquesta qüestió no solament va ser el germen de les discrepàncies entre partits polítics, sinó que va obligar a plantejar la manera com s'havien de gestionar les futures revoltes. Amb aquesta finalitat, calia abans reflexionar sobre en qui requeia la sobirania del país: o bé es tractava d'una **sobirania popular** –i per tant, això implicava que s'havia d'evitar sufocar les revoltes populars–; o bé requeia en la Unió, i per tant, calia reprimir qualsevol acte violent que anés en contra d'aquesta. Com veurem al llarg del mòdul, aquesta serà una de les qüestions claus del sistema polític dels Estats Units.

D'altra banda, el 1790 es va començar a buscar una ubicació on establir una nova capital que representés la unitat del poble nord-americà. Tot i que Filadèlfia va esdevenir de 1790 a 1800 la capital provisional del país, el nou emplaçament es va situar entre l'Estat de Maryland i Virgínia. Finalment, el 1800 es va declarar Washington D.C. la capital del país i tot el govern federal es va traslladar a la nova ciutat.

Figura 3. Washington, D.C. el 1800

En l'àmbit de la **política exterior**, George Washington va nomenar secretari d'Estat Thomas Jefferson, que seria el fundador del **Partit Demòcrata-Republicà**. Jefferson aviat va haver de fer front a la guerra entre França i Anglaterra (1793), una contesa en el complex joc d'aliances europeu que requeria una resposta per part de la nova República. D'una banda, Jefferson era un declarat antianglès i estava a favor de prendre partit per França. Al seu torn, els federalistes del govern eren partidaris de donar suport a Anglaterra, i consideraven que la França revolucionària era una greu amenaça per als Estats Units. Malgrat aquestes discrepàncies, i els estira-i-arronses en el si del govern, finalment, Washington va decidir mantenir-se neutral i evitar arrossegar els Estats Units a la guerra contra qualsevol de les dues parts.

Pel que fa a l'**economia** de la República, el seu secretari del Tresor i futur líder del Partit Federalista, Alexander Hamilton, apostava per crear un Banc Nacional que fos capaç d'emetre crèdit amb el qual impulsar la indústria manufacturera, a més de desenvolupar unes xarxes de transport que permetessin consolidar el creixement econòmic. Tot i que hi havia un cert acord per a aconseguir els dos darrers objectius, la proposta de crear un Banc Nacional que mantingués l'estabilitat fiscal va generar una onada de crítiques, entre les quals destaquen les de Thomas Jefferson. Per a aquest, la proposta de Hamilton excedia les funcions que la Constitució havia establert per al govern federal, funcions que, com veurem més endavant, Hamilton considerava que eren «poders implícits» deduïbles de la Constitució.

Al final del segon mandat de George Washington, i un cop aquest va decidir que no es presentaria a un tercer mandat, les diferències en el si del govern es van fer força evidents, per la qual cosa es va produir una divisió en dues faccions que a la llarga esdevindran irreconciliables. Les discrepàncies sobre la política exterior, sobre el paper del govern federal, sobre l'economia o sobre

l'expansió territorial van ser tan pronunciades que s'acabaran creant dos grans grups polítics: els **federalistes**, liderats per John Adams i Alexander Hamilton, i els **republicans** –anomenats fins aleshores antifederalistes–, al capdavant dels quals es va situar Thomas Jefferson.

Tot i que els oponents polítics dels federalistes liderats per Jefferson se solen conèixer amb el nom de republicans, no tenen cap relació amb l'actual Partit Republicà. De fet, a aquests polítics se'ls considera els ascendents del Partit Demòcrata actual.

A grans trets, els **federalistes** eren partidaris d'establir un Estat federal fort i situat en una posició preeminent en relació amb els estats federats. A més de representar els interessos comercials i financers de Nova Anglaterra, perseguïen polítiques que afavorissin els bancs i els manufacturadors. En l'àmbit de la política exterior es mostraven partidaris de seguir una política a favor de la Gran Bretanya i en contra dels revolucionaris francesos.

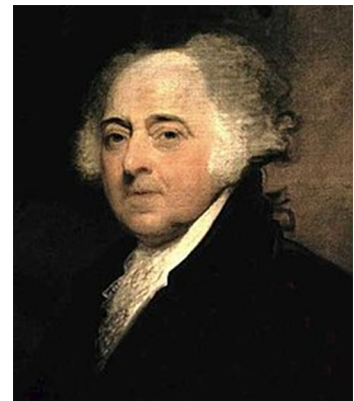
Per la seva banda, els oponents dels federalistes, els **republicans**, defensaven els interessos dels estats federats per sobre del govern federal, i a més, representaven els grups més agrícoles i rurals. El seu suport principal provenia dels estats del sud, i en especial de Virgínia.

1.3. Les presidències d'Adams i Jefferson

La decisió de George Washington de no presentar-se a la reelecció es va convertir en un dels trets principals del presidencialisme dels Estats Units: la limitació a una sola reelecció del president. Precisament va ser un altre federalista, el vicepresident John Adams, qui va succeir George Washington en la presidència, després de vèncer Jefferson en unes eleccions guanyades per un marge estret (71 vots electorals).

Durant el seu breu mandat –de només quatre anys–, Adams va conservar en el càrrec la major part dels secretaris del govern de Washington, en un senyal clar de continuïtat de l'*statu quo*. En matèria de política domèstica va mantenir també les principals polítiques iniciades per Washington i el seu secretari del Tresor. Per a molts John Adams era més un filòsof que un polític, i alguns republicans l'acusaven de tenir poca experiència en l'art de la política.

Ara bé, va ser en l'àmbit de la **política exterior** on Adams va haver de prendre decisions especialment rellevants per a la història dels Estats Units. En la darrera etapa de la guerra entre França i Anglaterra, el conflicte es va traslladar a l'alta mar i va afectar els vaixells nord-americans. A més, com indica Jenkins (2012, pàg. 208), entre la població es va iniciar un sentiment de pà-

El president John Adams

nic en saber-se que uns suposats revolucionaris maçònics, els *illuminati*, preparaven una conspiració contra la República amb l'objectiu d'instaurar una dictadura.

Sens dubte, l'incident que va marcar l'esdevenir de les relacions entre França i els Estats Units va ser l'anomenat **Cas XYZ** (que es deriva dels noms en clau de 3 diplomàtics francesos). El **Tractat de Londres** de 1794 (conegut com Tractat Jay) entre el Regne Unit i els Estats Units havia aplanat el camí per a la normalització de les relacions entre ambdós països, un cop la independència americana ja era un fet. Ara bé, en plena guerra entre França i Anglaterra, els francesos van començar a capturar vaixells dels Estats Units, fet que, per a alguns federalistes, significava un *casus belli* per a declarar la guerra a França.

Malgrat que el president Adams també era membre del grup federalista, va decidir, abans de declarar la guerra, enviar una delegació diplomàtica per a evitar la contesa. Tanmateix, tres agents francesos –que empraven el nom d'X, Y i Z– van decidir demanar un suborn a la delegació dels Estats Units perquè aquesta es pogués entrevistar amb el ministre d'Afers Exteriors francès, a més de demanar-los un préstec amb el qual sufragar els costos de la guerra, demanda que es va entendre com un xantatge. La delegació va tornar als Estats Units, i els republicans, a més de culpar el govern d'Adams del fracàs de la missió, van iniciar una onada de sentiment antifrancès.

Figura 4. Dibuix caricaturitzant el Cas XYZ

Davant d'aquestes acusacions, i després que Thomas Jefferson fes una campanya en defensa dels valors de la República, el Congrés va aprovar les **Lleis sobre estrangers i sedició** (*Alien and Sedition Acts*), un seguit de disposicions que dificultaven l'adquisició de la nacionalitat nord-americana, però que, alhora, facilitaven la deportació de ciutadans que no fossin estatunidencs i que es consideressin perillosos per a la federació. Amb aquesta paquet legislatiu que limitava la llibertat d'expressió, es pretenia preparar-se davant la possibilitat d'entrar en guerra amb els francesos.

Tot i que la guerra mai no va acabar d'esclatar oficialment, els xocs entre vaixells francesos i estatunidencs a la zona del Carib, i el trencament del Tractat d'Aliança francoamericana de 1778, ha portat els historiadors a parlar d'una situació de «quasi guerra» entre 1798 i 1800, que només acabaria amb la signatura del Tractat de Mortefontaine. Amb aquest Tractat, es van reduir les preocupacions americanes sobre l'interès creixent de França per Amèrica del Nord.

Taula 1. L'elecció dels primers presidents (1789-1820)

Any	President	Candidat perdedor
1789	George Washington	Cap
1792	George Washington	Cap
1796	John Adams (Federalista)	Thomas Jefferson (Demòcrata Republicà)
1800	Thomas Jefferson (Demòcrata-Republicà)	John Adams (Federalista)
1804	Thomas Jefferson (Demòcrata-Republicà)	Charles Pinckney (Federalista)
1808	James Madison (Demòcrata-Republicà)	Charles Pinckney (Federalista)
1812	James Madison (Demòcrata-Republicà)	De Witt Clinton (Federalista)
1816	James Monroe (Demòcrata-Republicà)	Rufus King (Federalista)
1820	James Monroe (Demòcrata-Republicà)	John Q. Adams (Demòcrata-Republicà)

Font: Jenkins (2012, pàg. 103).

Com ens recorda Pani, el període que va de 1800 a 1850 ha estat anomenat per molts historiadors com període *antebellum*, és a dir, els anys anteriors a la guerra civil. Malgrat això, lluny de descriure una imatge d'un país en guerra, aquests anys es caracteritzen pel desenvolupament de la democràcia jacksoniana, el creixement econòmic del país i la transformació dels Estats Units en una potència regional.

El segle XIX va començar amb una de les campanyes més decisives de la història dels Estats Units i que sovint ha estat anomenada la *Revolució de 1800*. El president John Adams, federalista, es presentava a la reelecció davant d'una candidatura republicana encapçalada pel vicepresident Thomas Jefferson. Els dos candidats ja s'havien enfrontat en les eleccions de 1796, que, com hem vist, va guanyar John Adams per un marge molt estret de vots. En la campanya electoral, els republicans van apostar per descentralitzar el govern i baixar

el nivell impositiu. Els federalistes, en canvi, es van presentar a les eleccions dividits entre els partidaris del president Adams i els que donaven suport a Alexander Hamilton.

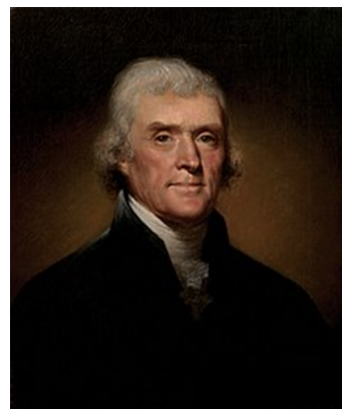
Amb l'antic sistema electoral cada elector tenia dos vots, que podia assignar a qualsevol candidat que no fos de la seva circumscripció electoral –per a evitar l'endogàmia política–. Finalment guanyava el candidat que obtenia la majoria. En cas d'empat, era la Cambra dels Representants qui escollia el president. En canvi, l'elecció del vicepresident es feia seguint la regla de triar el segon candidat que havia rebut més vots, i el Senat s'encarregava de desencallar la situació en cas d'empat. Tot i que, com hem vist, això va permetre la victòria de John Adams en les eleccions de 1796, en aquest cas el segon candidat era Thomas Jefferson, la qual cosa va portar John Adams a acceptar-lo com a vicepresident, tot i que era el seu rival polític. En les eleccions de 1800, es va tornar a produir aquesta situació i quan Thomas Jefferson es va emportar la victòria, el segon candidat, Aaron Burr, es va convertir en el vicepresident de la República.

D'origen anglès, el que seria el president dels Estats Units, **Thomas Jefferson**, que provenia de l'estat de Virgínia, havia estat un dels **principals autors de la Declaració d'Independència** de 1776. Des d'aleshores, Jefferson havia tingut un paper molt rellevant en el procés de formació de la nova República. De 1790 a 1793 havia estat present en la formació dels primers governs, com a secretari d'Estat de George Washington, i posteriorment, de 1797 a 1801, com a vicepresident del govern de John Adams. Després de ser president dels Estats Units, de 1800 a 1808, va continuar la seva activitat intel·lectual i va fundar la Universitat de Virgínia.

La presidència de Thomas Jefferson, un cop acaba la guerra amb França, es va caracteritzar pel triomf dels valors republicans, és a dir, la defensa dels Estats federats per sobre de la Unió i una política fiscal restrictiva, que va comportar abaixar impostos com el del whisky, reduir el deute públic i retallar el pressupost governamental. En matèria de política exterior, Jefferson va voler mantenir la situació de pau i no iniciar cap guerra amb la idea que aquesta equidistància li permetria teixir aliances amb les principals potències. Lluny de representar un idealisme pacifista, aquesta estratègia anava encaminada a reproduir el joc d'aliances que es produïen en el vell continent entre les diferents potències.

Thomas Jefferson

Jefferson va morir un 4 de juliol (de 1826), data que no solament coincideix amb la de la Declaració que ell mateix va escriure, sinó també amb el dia que va morir John Adams, rival polític i gran amic seu. Anys més tard, la coincidència farà que el cinquè president dels Estats Units, James Monroe, morís també un 4 de juliol, en aquest cas de 1831.

El president Thomas Jefferson

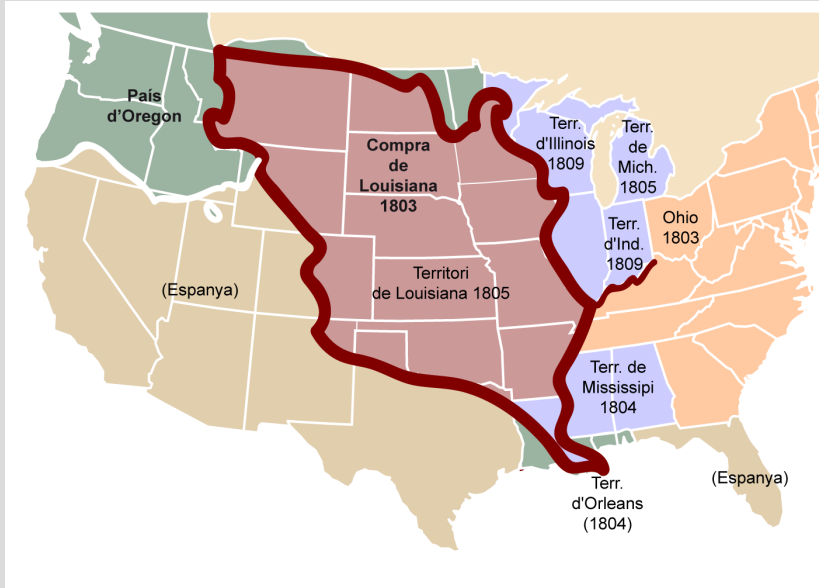
El 1803 es va produir la resolució judicial d'un dels casos més coneguts del país: el **cas Marbury contra Madison**. Arran de la querella interposada pel jutge William Marbury contra l'aleshores secretari d'Estat, James Madison, arran del nomenament d'actes de jutges –un fet aparentment menor–, el president del Tribunal Suprem, el federalista John Marshall, va establir el **principi de la revisió judicial** en el sistema nord-americà. Segons aquest principi, els tribunals tenen el dret de tombar lleis, estatuts o decisions governamentals que contravinguin la Constitució dels Estats Units. Des d'aleshores es tracta d'un dels pilars del sistema de *checks and balances* del poder judicial sobre el poder executiu i legislatiu. En definitiva, amb aquest principi es palesa la capacitat de la judicatura de supervisar els dos altres poders quan hi hagi indicis que s'està vulnerant la Constitució.

Ara bé, com apunten alguns historiadors, tot i la caracterització de Jefferson com un president amb idees radicals, com la defensa a ultrança dels estats federats, a la pràctica va demostrar mantenir una posició d'un gran pragmatisme polític. Malgrat que la Constitució no li conferia aquest poder, el 1803 Jefferson va decidir acceptar l'oferta de compra proposada per Napoleó per a adquirir el territori de Louisiana a França, unes terres que aleshores comprenien més de 2,1 milions de quilòmetres quadrats, és a dir, més de 3 vegades el territori de la França actual.

La compra de Louisiana

Louisiana havia estat un territori francès des que els francesos n'inicien l'exploració durant el segle XVII. Després de la guerra dels Set Anys (1756 a 1763), França va cedir tot el territori de Louisiana a l'est del Mississipi a Anglaterra, i a l'oest a Espanya, que la va governar des de 1763 fins a 1800, any en què Napoleó la comprarà a Espanya per revendre-la als Estats Units el 1803.

Figura 5. La compra de Louisiana

La venda –una acció desesperada de Napoleó per aconseguir diners amb els quals pagar la guerra continental– va ser vetada per alguns representants del Nord i pel partit federalista, adduint que era una incorporació molt complexa –un territori força heterogeni– i que la Constitució no preveia aquest tipus de prerrogatives. Amb tot, el president Jefferson va interpretar que l'adquisició, malgrat que els poders no estaven explicats en la Constitució, es duia a terme mitjançant un tractat Internacional i per tant es feia efectiva gràcies a les competències en matèria de política exterior conferides per la Carta Magna.

Una de les primeres mesures del president Jefferson va ser l'enviament de dos expedicionaris coneguts amb el nom de Lewis i Clark (l'anomenada *Lewis and Clark Expedition*) des del sud de Missouri cap a l'oest fins aconseguir arribar a la costa de l'oceà Pacífic. L'expedició no només pretenia cartografiar tota una zona desconeguda pel govern dels Estats Units, sinó que pretenia obrir una ruta que permetés arribar a una zona que encara estava dominada pels anglesos i reclamada pels russos.

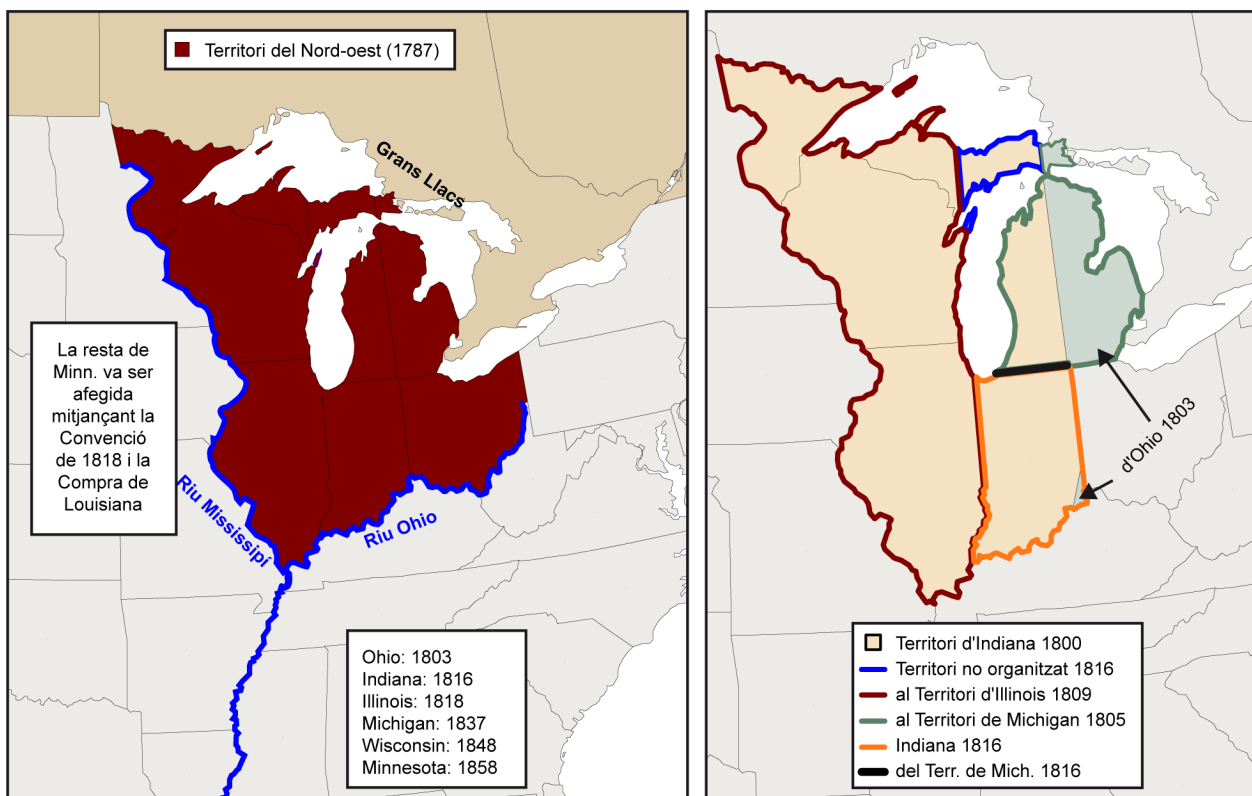
D'altra banda, l'any 1800 el govern del país havia dividit els territoris del nord-oest –creats el 1787– en dues parts; la part de l'oest, que havia rebut el nom de Territoris d'Indiana incloïa parts de la Indiana actual i tot l'Estat d'Illinois i Wisconsin. Gràcies a l'ordenança del nord-oest, aprovada pel Congrés de la Confederació, qualsevol territori que superés els 60.000 habitants podia con-

Meriwether Lewis (esquerra) i William Clark (centre)

vertir-se en estat federat. L'any 1801, tot i que Ohio tenia aleshores una població d'aproximadament 50.000 habitants, el Congrés dels Estats Units va determinar que podia ser admès com a nou estat. El mateix any de l'adquisició de Louisiana, el 1803, el Congrés dels Estats Units va aprovar una llei que autoritzava els habitants de Ohio a redactar una constitució, formar un govern i finalment, admetre el territori com a 17è estat de la Unió.

Figura 6. Esquerra, els territoris del nord-oest el 1787. Dreta, territori de l'estat d'Indiana el 1800

Amb aquesta ampliació del territori, els Estats Units es preparaven per a esdevenir una potència regional. D'una banda, la incorporació de tants quilòmetres quadrats convertia el país en una potència de primer ordre, en multiplicar per dos el seu territori. De l'altra, Nova Orleans es transformaria en el port comercial més important de tot el sud. Com afirma Pani (2016, pàg. 91):

«El civilitzat intercanvi de territori per diners que havia beneficiat tant França com els Estats Units a principis del segle XIX no era una possibilitat ni enfront de l'antiga metròpoli al nord ni amb la república veïna al sud. Diplomàcia i guerra es van erigir, aleshores, com dos de tants mitjans per a obtenir el que es volia en la política exterior».

1.4. La guerra de 1812

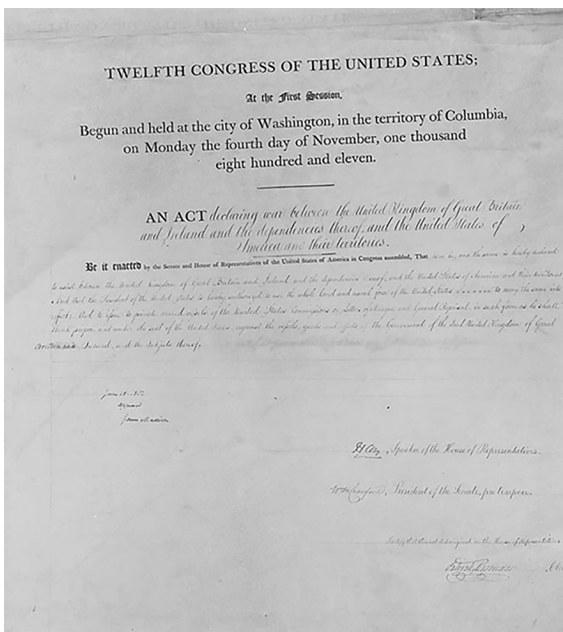
Durant tota la primera dècada del segle XIX, el president Jefferson s'havia marcat com a objectiu augmentar el poder econòmic i militar dels Estats Units perquè esdevinguessin una gran potència. Ara bé, les tensions entre els Estats Units i la superpotència del moment, el Regne Unit, encara no havien desa-

paregut i dificultaven l'ascens dels EUA. És més, durant tot el mandat del president Jefferson els xocs entre la Royal Navy i els vaixells amb bandera dels Estats Units es van intensificar al llarg de tota la dècada.

La resposta davant del que els Estats Units consideraven provocacions que podien desencadenar un *casus belli* va ser aplicar embargaments econòmics amb la intenció que els britànics atuessin la seva estratègia d'atacs. Aquests bloquejos comercials, però, van resultar ser un autèntic desastre per a l'economia nord-americana, que depenia del comerç amb Europa. Aturar el comerç amb el Regne Unit i França significava ferir abans de tot l'economia dels Estats Units, especialment els grangers i els empresaris exportadors. Com a conseqüència de l'aprovació de la **Llei d'embargament** de 1807, l'activitat empresarial es va contraure l'any següent fins al 75 %. Per a molts, era necessària una «segona guerra de la independència».

Després que James Madison guanyés aclaparadorament el 1808 contra el candidat federalista, va tornar a erigir-se en guanyador de les eleccions de 1812 de manera indiscutible però amb l'ombra de la guerra. Just després d'obtenir la presidència i iniciar el segon mandat, Madison va demanar al Congrés que declarés la guerra al Regne Unit. Ara bé, en el si del sistema de partits hi havia, de nou, una gran factura entre els «falcons», ubicats als estats del sud i de l'oest, desitjosos d'iniciar la guerra, i els «coloms» de la zona del nord-est dels Estats Units –l'anomenada *Nova Anglaterra*–, partidaris de no iniciar les hostilitats. Finalment, la Cambra dels Representants va posar en marxa el procés de deliberació a porta tancada, i el resultat va ser de 79 vots a favor i 49 en contra; un resultat similar al del Senat, on van votar 19 a favor i 13 en contra.

Figura 7. La declaració de guerra

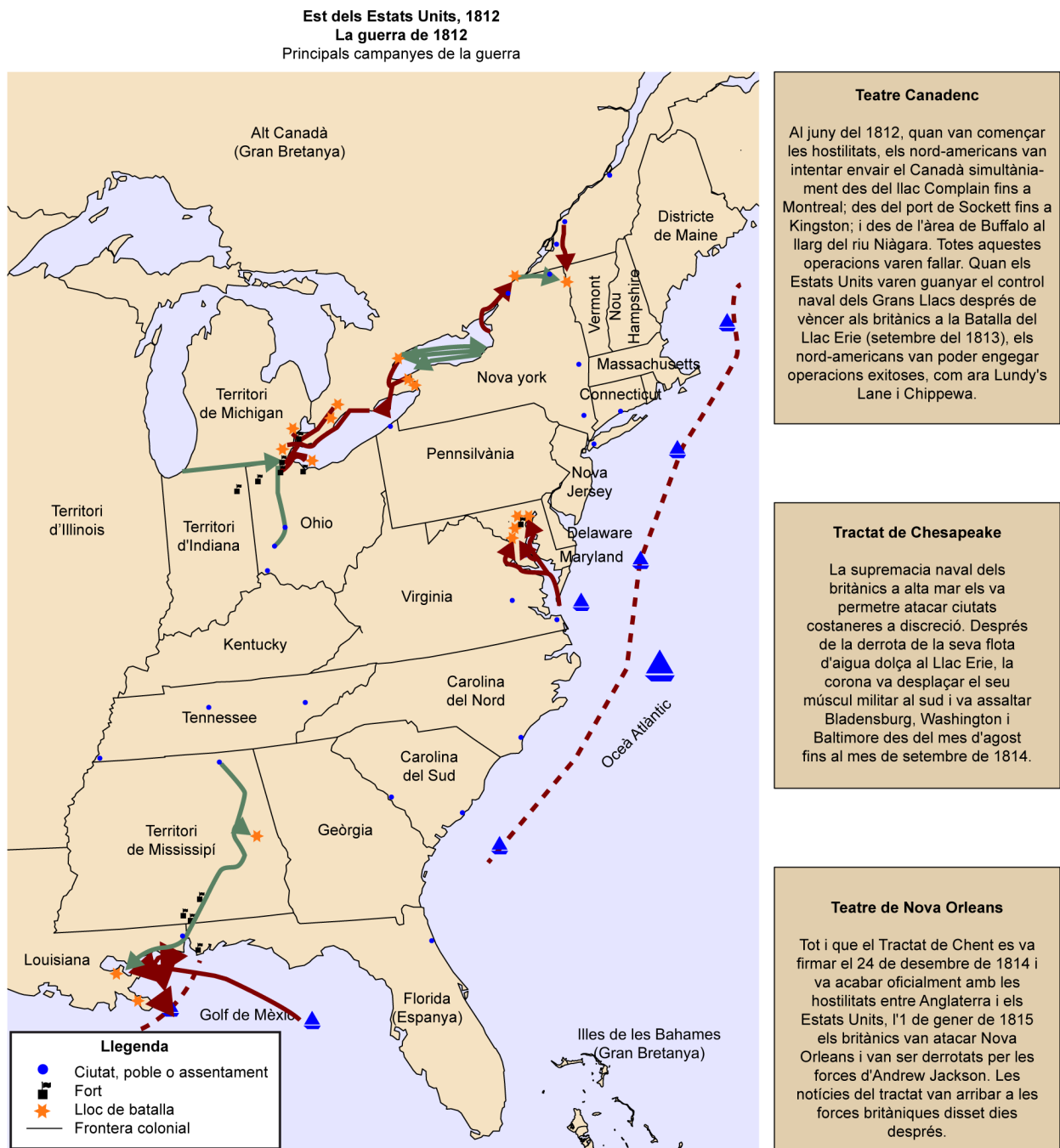

El 18 de juny de 1812 s'iniciava la **guerra dels Estats Units contra el Regne Unit**, després que el president Madison en signés la Llei i es produeix la primera declaració de guerra de la jove República americana contra una altra nació. Els objectius de Madison anaven més enllà d'aconseguir una victòria amb la qual evitar l'assetjament als vaixells estatunidencs. Es pretenia guanyar més territori al Regne Unit gràcies a la incorporació de part del Canadà. Amb aquesta gesta es volia posar de manifest que els Estats Units no solament no s'arrosaven davant la seva antiga metròpoli, sinó que podien aconseguir engrandir el territori del país per a convertir-se en una gran potència.

El transcurs de la guerra va tenir lloc principalment als territoris del nord-est –la zona dels grans llacs– amb la frontera amb el Canadà, al sud i sud-oest del país, i no menys important, a les costes de l'est. Confiant que la guerra seria relativament fàcil de guanyar atès que les tropes britàniques lluitaven contra l'agressió napoleònica, els Estats Units van travessar la frontera del Canadà per terra i fins i tot van conquerir la ciutat de York, actualment la ciutat de Toronto.

Ara bé, aviat la força de la Royal Navy es va fer sentir al mar, on els Estats Units van ser incapaços de malmetre la força naval britànica. Com afirma Jenkins (2012, pàg. 112), «l'hegemonia dels britànics al mar pocs cops es va veure amenaçada». En canvi, la inferioritat de l'exèrcit nord-americà, reduït, poc armat i desorganitzat, va fer esvair les esperances d'una conquesta del Canadà.

Figura 8. La guerra de 1812

Una de les propostes dels britànics per a acabar la guerra fou la creació d'un autèntic *buffer state* o «estat tampó» entre els Estats Units i el Canadà. La idea dels anglesos era crear un territori immens en mans dels indis que havia de comprendre els estats actuals de Michigan, Ohio, Indiana, Illinois, i Wisconsin. D'aquesta manera es crearia una zona neutral amb la qual evitar la guerra amb els Estats Units. A la pràctica, els anglesos, més que buscar la creació d'un estat indi, pretenien establir un estat titella la seguretat del qual estaria en mans de la flota britànica.

Mentrestant, els esdeveniments a Europa semblaven afavorir el Regne Unit, i un cop s'acaben les hostilitats amb França, el 1814, els britànics comencen a destinar més recursos militars a la guerra d'Amèrica del Nord. Aquest reforçament de tropes i de la moral dels soldats britànics va permetre una gran victòria britànica a la batalla de Bladensburg, l'agost de 1814, i Washington D.C. va ser arrasada, la qual cosa va afectar fins i tot l'edifici de la Casa Blanca.

Figura 9. Quadre de la batalla de Bladensburg

Els nord-americans, per la seva banda, també van aconseguir algunes victòries importants enfront de l'exèrcit britànic, com la que es va produir mesos abans de la batalla de Bladensburg a Horseshoe Bend, a l'Alabama actual. El qui seria anys més tard president dels Estats Units, l'aleshores General Andrew Jackson, va iniciar el 27 de març una batalla contra els «bastons rojos». Com a resultat de la batalla de Horseshoe Bend, el 16 de la població creek fou aniquilada i obligada a cedir part del seu territori. Per a molts historiadors, aquesta derrota dels indis representa el final del seu somni de crear un estat d'americans nadius.

El paper de les tribus nord-americanes en la guerra de 1812

Tot i que alguns llibres d'història assenyalen que la guerra de 1812 va ser la guerra angloamericana, en realitat el paper de les diferents tribus nord-americanes va ser clau en l'esdevenir del conflicte. Els principals líders de les tribus (shawnee, kickapoo, sauk, fox i winnebago) no solament van posar en dubte els assentaments nord-americans en el seu territori, sinó que van buscar l'aliança amb els britànics en un intent d'aconseguir crear un estat indi. El resultat, però, fou devastador per a les tribus indígenes, que a més de no aconseguir crear aquest estat, van haver d'incorporar el seu territori a la Federació, i, en el pitjor dels casos, van ser massacrades.

Finalment, el setembre de 1814 es va produir la **batalla de Nova Orleans**, on la flota britànica va lluitar contra les tropes del general Andrew Jackson. Tot i la superioritat naval, l'atrinxerament de les forces comandades per Jackson va permetre resistir fins que les tropes britàniques es van retirar de Nova Orleans. Aquesta batalla, malgrat que va tenir lloc quan pràcticament ja s'havia materialitzat el final de la guerra, va ajudar a retornar la moral i l'honor perdut durant anys de guerra amb els anglesos.

Amb el **Tractat de Gant**, el president Madison aconseguia formalment acabar amb una guerra que havia produït una situació d'*statu quo ante bellum*. A banda del retorn de presoners habitual en aquest tipus de situacions, es van aixecar els bloquejos econòmics i es van acabar les aliances entre les diferents tribus índies i els britànics. A més, el final d'una guerra que havien iniciat els republicans i que havia permès adquirir un sentiment d'unitat i patriotisme cada cop més gran, va significar el final del Partit Federalista. Ara bé, la victòria del Partit Demòcrata-Republicà, lluny d'implicar la descentralització que ells mateixos reclamaven, va comportar la creació d'un país cada cop més unit, amb una identitat pròpia i més independent del Regne Unit.

2. La dècada dels «bons sentiments»

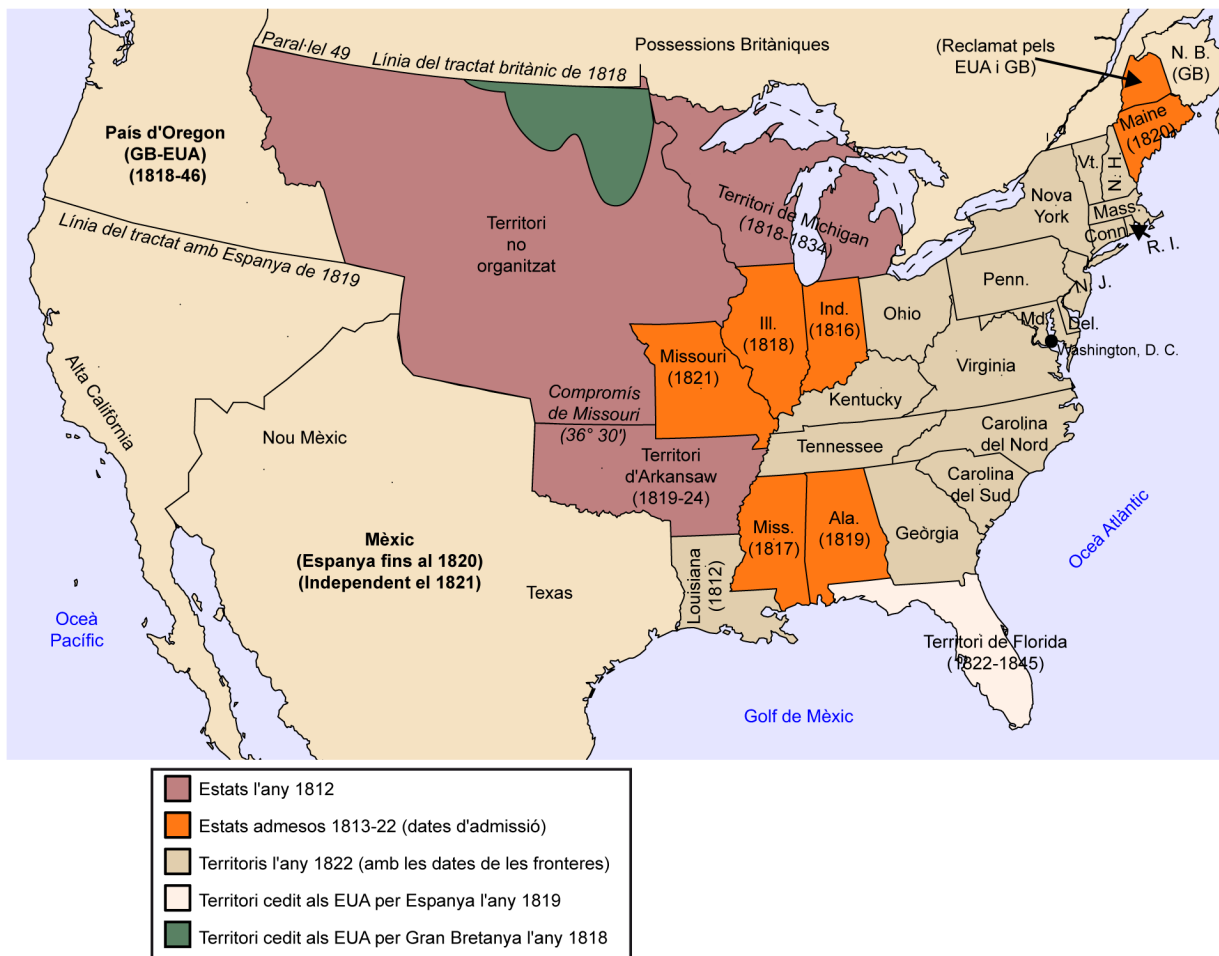
Amb el final de la guerra, s'acabaven també les ambicions del Partit Federalista d'esdevenir el partit de l'oposició al republicanisme. El final de la contesa va coincidir amb un any d'eleccions, i Madison, que ja no podia optar a un tercer mandat, va decidir donar suport a un altre membre de l'anomenada *dinastia de Virgínia*, un terme emprat per a indicar la procedència dels cinc primers presidents dels Estats Units. En aquest cas, James Monroe –nascut també a Virgínia–, amic íntim de Thomas Jefferson i secretari d'Estat sota el mandat de Madison, era un clar defensor dels drets dels estats i dels valors del Partit Demòcrata Republicà. Malgrat la divisió en el si del seu partit, Monroe va aconseguir una victòria aclaparadora davant del candidat federalista, Rufus King.

El primer govern de **James Monroe** va significar, de portes endins, el creixement de la nació americana, amb la incorporació d'Indiana el mateix 1816, Mississipí el 1817, Illinois el 1818 i finalment Alabama el 1819, la qual cosa va fer créixer els Estats Units de 18 a 22 estats federats. El 1820 la població dels Estats Units arribava ja gairebé als deu milions d'habitants i tot indicava que l'expansió territorial no s'havia aturat.

James Monroe

Figura 10. Els Estats Units durant la presidència de James Monroe

Més enllà de l'expansió territorial aconseguida durant tot el seu mandat, Monroe serà recordat per haver inaugurat l'era dels bons sentiments, per haver de fer front al problema de l'esclavitud i per posar nom a la coneguda Doctrina Monroe. Pel que fa al primer aspecte, un cop acabada la guerra amb els anglesos, el govern de Monroe va pacificar les fronteres i va iniciar un curt període de creixement que va portar els periodistes a parlar de l'era dels bons sentiments per a fer referència al període de pau i prosperitat. A més, tant en la Càmera dels Representants com en el Senat, la lluita amb el partit federalista era quasi inexistent, i aviat el control del Partit Demòcrata-Republicà serà gairebé total.

Ara bé, aquests primers anys de bonança econòmica es veuran interromputs pel «pànic de 1819», una de les primeres crisis especulatives de la nova República. El creixement territorial dels Estats Units cap a territoris de l'oest havia portat molts americans a invertir els estalvis comprant terres que esperaven revendre després per a treure'n benefici. Aquestes compravendes es feien amb paper moneda que emetien els diferents estats federats gràcies a crèdits molt barats. Aquest increment de la quantitat de paper moneda emesa pels diferents bancs centrals va produir aviat una inflació galopant.

Una de les primeres mesures del govern de Monroe va ser la creació d'un nou **Banc Nacional** que proporcionés crèdit als ciutadans americans i establís aranzels als productes importats amb la idea de crear, gràcies a aquests impostos, tota una xarxa d'infraestructures de transports com ara carreteres o canals. Aquest pla serà conegut com el *sistema americà*.

Davant d'aquesta situació d'inflació descontrolada, el Banc dels Estats Units va prendre dues mesures per a controlar la crisi que resultarien devastadores: deixar de concedir préstecs per a controlar els impagaments, i a la vegada començar a exigir el retorn dels préstecs que havia concedit. Aquesta mesura, lluny de sanejar els comptes, el que va produir és la bancarrota dels bancs dels estats i l'empobriment dels grangers que havien especulat amb terres.

Bitllet de 1.000 dòlars

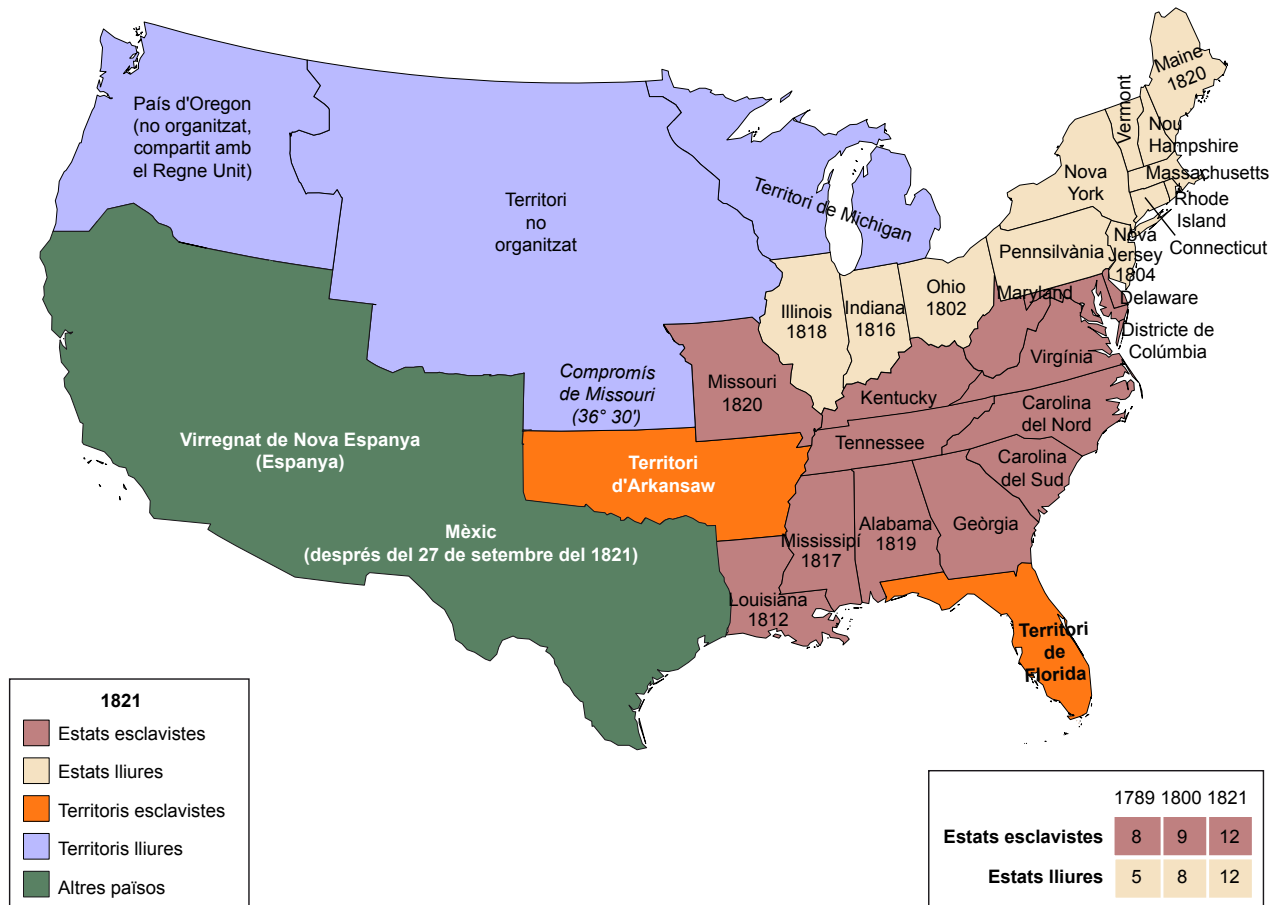
Pel que fa al segon aspecte, els pares fundadors de la República no havien deixat resolt el tema de l'esclavitud. Ni a la Constitució ni a la Declaració dels Drets s'havia prohibit l'esclavatge, i s'havia deixat que fossin els estats federats els que decidissin si s'havia de prohibir l'esclavitud o bé permetre-la. La regla general en el cas d'un nou estat que demanava ser incorporat a la federació era que en aquell moment la seva població havia de decidir si permetia els esclaus. Amb les noves incorporacions més enllà de Nova Anglaterra, molts ciutadans americans clamaven l'abolició de l'esclavatge, un clam que, a principis dels anys vint, havia dividit el país en dues parts: els estats situats al sud de Pennsilvània, que eren els «**estats esclavistes**», i els «**estats lliures**», situats al nord. Si bé els estats lliures reclamaven el dret natural dels negres d'esdevenir lliures, per als estats esclavistes, els esclaus eren considerats inferiors als blancs, amb la qual cosa s'entenia que eren absolutament necessaris per a la recol·lecció del cotó i la fabricació posterior de peces de teixit, producte que cada cop era més exportat a les fàbriques del Regne Unit.

Aquesta clivella o divisió en dos que acabarà provocant la guerra civil americana es va començar a accentuar cap a la dècada dels anys vint. Els estats esclavistes havien estat majoria quant a població i territori fins a la primera administració Monroe i continuaven representant els interessos dels agricultors, blancs, que necessitaven mà d'obra negra. En el cens de 1790, com indica Asimov (2012), els estats esclavistes representaven la majoria de la població. Ara bé, amb la incorporació dels nous territoris abolicionistes, uns estats lliures amb economies industrialitzades que requerien immigrants no esclaus provinents principalment d'Europa, aquest joc de majories aviat canviaria.

A mesura que la població dels estats lliures augmentava –el 1820 ja eren majoria–, disminuïa la representació dels estats esclavistes en les eleccions tant al Congrés com a l'elecció del president, que, com hem apuntat, es feia a través d'uns compromissaris electorals. Malgrat que els primers presidents provenien d'estats esclavistes, aquesta tendència demogràfica i la intensa industrialització dels estats lliures feia preveure que aquests proporcionarien aviat tota una

generació de presidents. Al Senat, que seguia una lògica territorial, no obstant això, hi havia un equilibri clar: 22 senadors d'estats lliures (New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island, Connecticut, Nova York, Nova Jersey, Pennsilvània, Ohio, Indiana i Illinois), i 22 senadors d'estats esclavistes (Delaware, Maryland, Virgínia, Carolina del Nord, Carolina del Sud, Geòrgia, Alabama, Mississippí, Louisiana, Tennessee i Kentucky).

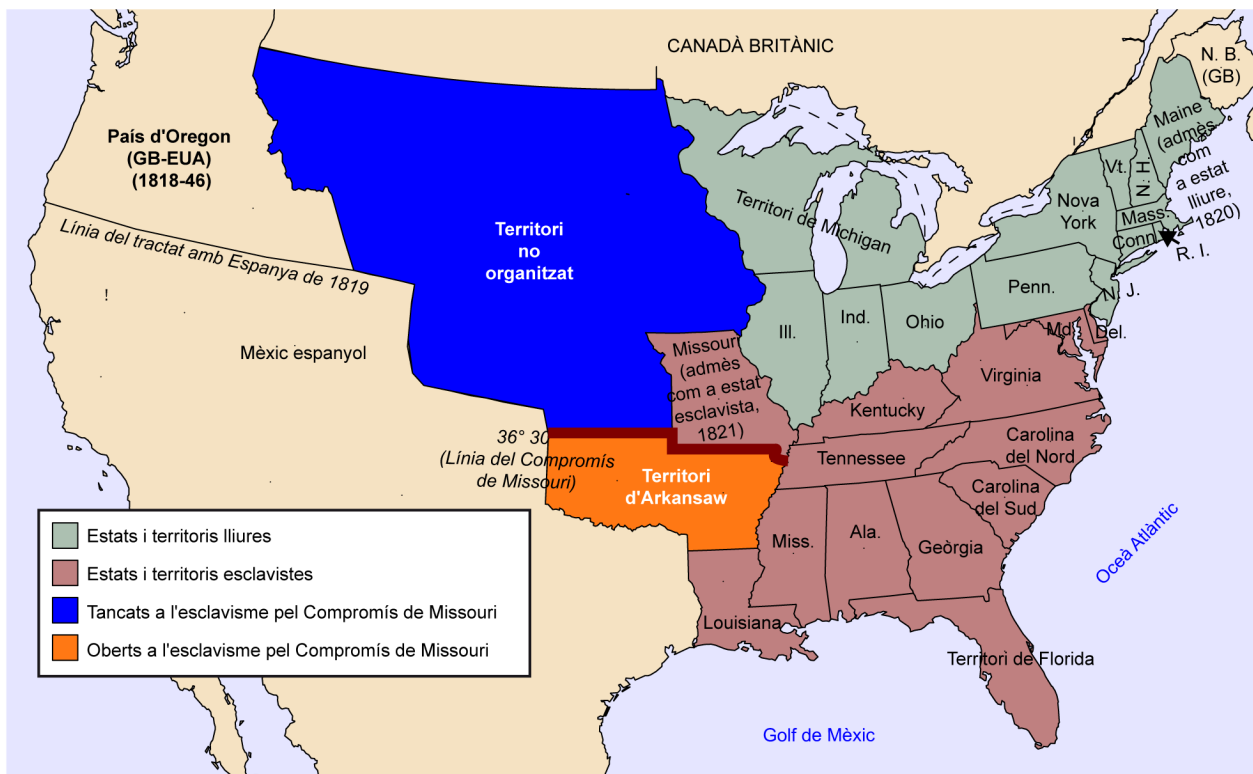
Figura 11. Els Estats Units el 1821

En una anàlisi brillant sobre aquesta qüestió, el cèlebre Isaac Asimov explica com el 1819 aquesta situació va arribar a un punt límit pel cas de l'estat de Maine. Aquest petit territori del nord-est dels Estats Units va decidir el juny de 1819 separar-se de Massachusetts i formar un nou estat federat, que seria, com Massachusetts, un estat lliure. Al seu torn, es donava per fet que l'ingrés de Missouri, territori que ja disposava d'esclaus, seria en condició d'estat esclavista, i per tant, equilibraria de nou les forces. Ara bé, amb la incorporació es va esmenar la llei i es va afirmar que es permetria alliberar els esclaus que ja hi havia a Missouri i s'evitaria que n'entressin de nous. La reacció dels estats esclavistes no es va fer esperar, i conscients de la seva posició de debilitat en la Càmera dels Representants, com a represàlia es van negar a acceptar la incorporació de Maine.

Després de setmanes de bloqueig parlamentari, es va aconseguir arribar a un acord que tindria unes conseqüències profundes en la història dels Estats Units: el **Compromís de Missouri** de 1820. Aquest compromís entre les parts permetia incorporar Maine com a estat lliure i Missouri com a estat esclavista però, a més, s'informava que s'exclouria l'esclavitud en tot el territori que s'incorporés a la Unió més enllà de la línia traçada a la frontera meridional de Missouri. La divisió era clarament favorable als estats lliures, per la qual cosa, Asimov afirma que aquests la van acceptar per dos motius. En primer lloc, donaven per vàlida la idea que el territori de Louisiana, un gran desert, no acabaria generant cap altre estat. Però, a més, i amb una corona espanyola cada cop més dèbil, els estats esclavistes van creure que la seva zona d'expansió seria cap al sud, a expenses del territori mexicà.

Figura 12. Compromís de Missouri

2.1. La Doctrina Monroe

Al principi de l'apartat hem esmentat que l'etapa de govern de Monroe havia rebut el nom de *període dels bons sentiments*, en al·lusió a la bona situació econòmica inicial i també a una certa pacificació en les seves fronteres. Ara bé, coincidint amb el segon mandat de la presidència de Monroe, els fets que es produeixen en el sistema internacional van marcar la política exterior del seu mandat fins al punt que ha estat un dels presidents més citats en matèria de política exterior.

El primer focus d'atenció en la política exterior dels Estats Units va ser precisament l'Amèrica Llatina, on una sèrie de països havien posat en dubte la seva pertinença a la corona espanyola. La guerra a Europa havia portat Napoleó a ocupar el tron d'Espanya en companyia del seu germà, Josep Bonaparte. Aquest fet, i la venda de Florida als francesos, havia dut les colònies nord-americanes a no acceptar el govern de Bonaparte i a proclamar la independència. Quan el rei espanyol Ferran VII torna al tron el 1814, les colònies americanes ja no van acceptar la seva autoritat, i com peces de domino, una colònia darrere l'altre van proclamar la independència. La declaració d'independència de Mèxic es va produir el febrer de 1821, i els Estats Units van reconèixer el país el desembre d'aquell any, després de tancar l'acord d'annexió de Florida amb Espanya.

Paral·lelament a aquests moviments d'independència, a Espanya una revolució pretenia instaurar un sistema més liberal i acabar amb el règim absolutista dels borbons. Ara bé, la intervenció dels **Cent Mil Fills de Sant Lluís** (1823), enviats des de França en representació de la Santa Aliança, acabarà amb aquest bri d'esperança. Més enllà dels efectes que aquesta decisió va tenir en matèria de política interior espanyola i europea, els Estats Units van interpretar aquest moviment com un principi d'intervenció en els afers interns d'altres països, tement que aquesta aliança ajudés la Corona espanyola a recuperar les colònies.

Després de les guerres napoleòniques, i un cop el Congrés de Viena va tornar a instaurar l'ordre de les velles monarquies absolutistes europees, Àustria, Rússia i Prússia van signar un acord per a activar una clàusula d'ajuda mútua en cas que es produís qualsevol revolució de tipus liberal. Aquest acord es coneix amb el nom de **Santa Aliança**.

Com ens recorda Asimov (2012), la nació més antirevolucionària de l'època era Rússia, que entenia la Santa Aliança com la manera de lluitar contra el liberalisme i el republicanisme. Per aquest motiu, la presència de russos a la costa del Pacífic, i en concret, a la zona d'Alaska va començar a importunar els Estats Units. Aquesta preocupació es va incrementar l'any 1821, quan el tsar va reclamar una part del territori del Pacífic que arribava fins i tot al territori d'Oregon. Ara bé, quan semblava que els Estats Units no podrien lluitar contra unes tropes russes que tenien el suport de la Santa Aliança, el Regne Unit, preocupat per la presència de russos a la zona del Canadà, va començar a fer costat als Estats Units.

No obstant això, els Estats Units, en lloc de signar un acord amb el Regne Unit, cosa que s'hauria entès com una debilitat de la jove República i una reafirmació de la supremacia dels anglesos com a potència, van preferir marcar un discurs amb un to propi que allunyés els europeus de l'escenari americà. Tot plegat va portar James Monroe a proclamar davant del Congrés, el 1823, la seva

coneguda «**Doctrina Monroe**», segons la qual els Estats Units no permetria cap tipus d'interferència europea en la política americana. El cèlebre eslògan «Amèrica per als Americans» quedava reflectida en aquestes paraules:

«The occasion has been judged proper for asserting, as a principle in which the rights and interests of the United States are involved, that the American continents, by the free and independent condition which they have assumed and maintain, are henceforth not to be considered as subjects for future colonization by any European powers».

Font: <https://americanspaces.state.gov/>.

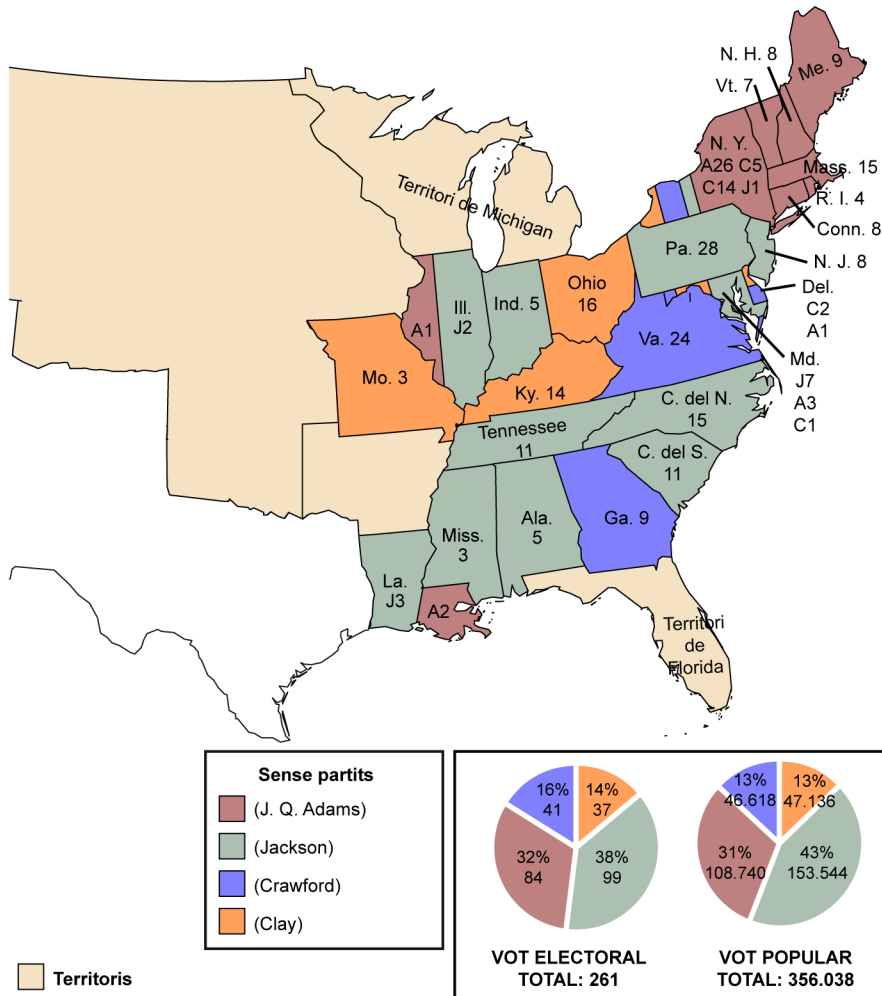
Tot i que en el període que es va formular aquesta doctrina els Estats Units encara no tenien el poder militar per a aplicar-la, i era més una declaració d'intencions que una política que es pogués dur a terme, durant el segle XIX i part del segle XX la política exterior dels Estats Units en farà ús per justificar precisament la intervenció cada cop més intensa del país en els afers de l'Amèrica Llatina.

3. El govern de Quincy Adams i l'inici de la democràcia jacksoniana

Com hem vist, el Partit Demòcrata-Republicà havia estat majoritari des del principi del segle XIX i el Partit Federalista havia deixat d'existir al final de la dècada dels anys vint. Amb un únic Partit en l'escena política, aviat es van palesar les divisions internes en la formació política. En les eleccions primàries de 1824, es van presentar com a possibles candidats el secretari del Tresor, William H. Crawford; el president de la Càmera dels Representants, Henry Clay; el General Andrew Jackson, convertit en heroi en la guerra de 1812, i el secretari d'Estat durant la presidència de Monroe, John Quincy Adams. Menys el darrer, la resta de candidats provenien d'estats esclavistes i només Adams representava la voluntat dels estats lliures. Finalment, i malgrat que l'Assemblea del Partit va escollir Crawford, la resta de candidats, enemistats entre ells i amb Crawford, van decidir presentar-se a la presidència del Partit i iniciar una batalla intrapartidista durant tota la campanya electoral.

Finalment, després d'una intensa campanya, els resultats van ser inesperats per la major part dels candidats: **Andrew Jackson** havia aconseguit 99 vots dels compromissaris, **John Quincy Adams**, 84; **William Harris Crawford**, 41, i **Henry Clay**, 37. Adams havia guanyat especialment a Nova Anglaterra i a la meitat dels estats atlàntics, i Jackson i Clay es repartien els estats de l'oest, mentre que Crawford havia obtingut la victòria en els del sud. Ara bé, Jackson havia guanyat en vot popular, amb un 43,1 % dels vots, un recompte insuficient per a esdevenir president.

Figura 13. Resultats electorals de 1824

John Quincy Adams era el fill del segon president dels Estats Units, John Adams, i després de formar part del Partit Federalista, i ser ambai-xador en diferents països del continent europeu com Holanda o Rússia, es va convertir en membre del Partit Demòcrata-Republicà, secretari d'Estat de James Monroe, i autèntic ideòleg de la doctrina que li dona nom.

Retrat de John Quincy Adams

En les eleccions de 1824 es va posar en pràctica per primer cop l'elecció directa, o semidirecta del president, un aspecte característic del sistema polític dels Estats Units. Fins aquell moment, el president era escollit per un conjunt de compromissaris electorals elegits per les diferents càmeres dels estats federats. En canvi, a partir d'aquestes eleccions són els electors de cada Estat federat els que trien directament els compromissaris electorals i aquests, alhora, al president. En la major part dels casos de la història dels Estats Units, el president del país ha estat el que ha aconseguit més vots populars. Ara bé, quan hi ha eleccions amb uns resultats ajustats, la sobrerepresentació d'alguns compromissaris electorals, i per tant, d'alguns estats, pot fer decantar la balança cap al candidat que no guanya en vots populars, però sí en estats.

Segons el sistema d'elecció del president dels Estats Units des de 1824 fins a l'actualitat, els ciutadans no trien directament el candidat sinó uns compromissaris electorals a cada Estat, que escullen el president en «nom seu». La pràctica ha fet que quan un partit guanya per majoria absoluta en un Estat, tots els compromissaris electorals d'aquell Estat atorguen el seu vot al candidat guanyador. Ara bé, amb el temps s'han produït algunes excepcions com ara Nebraska i Maine que no ho fan seguint aquesta regla, sinó que distribueixen el vot proporcionalment entre cada un dels candidats, i segons el percentatge de vots que han obtingut.

Atès que cap candidat no havia aconseguit la majoria necessària per a ocupar la presidència, es va haver d'aplicar la 12ena esmena constitucional, i va ser la Càmera dels Representants la que va haver de decidir entre els tres primers candidats guanyadors. Com que Clay havia quedat apartat de la cursa, després de dures negociacions i de prometre-li el càrrec de secretari d'Estat, va acabar donant suport a Adams, que va obtenir el vot majoritari del Congrés i es va convertir així en el sisè president dels Estats Units. A partir d'aquest episodi, els jacksonians, enfurismats amb els acords entre bastidors aconseguits per Adams i Clay, i acusant Adams de «negociacions obscures i corruptes», van jurar batallar el que fos necessari per a guanyar les eleccions de 1828. Com afirma Asimov (2012), Jackson era un «home d'intensos odis que mai no perdonava ni oblidava», i va aprofitar aquest episodi per a caricaturitzar Adams com un defensor de les elits que anava en contra dels interessos de l'«home comú».

Amb el govern d'Adams acabava el que els politòlegs han anomenat el **primer sistema de partits**, que com hem vist s'havia iniciat el 1792 i havia comprès la lluita entre dos partits: el Partit Federalista, que representava els interessos dels homes de negocis i urbans encapçalats per Alexander Hamilton, i el Partit Demòcrata-Republicà, liderat per Thomas Jefferson i James Madison, en representació dels interessos dels propietaris de plantacions i els grangers.

Durant el període dels bons sentiments (1816-1824), com hem vist, el Partit Federalista va deixar d'existir, i en el seu lloc, es va produir un període d'unipartidisme que no amagava les lluites internes per un partit que cada cop semblava més una amalgama de corrents i de faccions. És precisament durant la presidència d'Adams quan es produeix una escissió en el si del partit, i el Partit Demòcrata-Republicà es divideix en dues faccions: la facció jacksoniana, que esdevindrà anys després el que ara coneixem amb el nom de **Partit Demòcrata**, i la facció de Henry Clay, que s'aglutinarà en el **Partit Nacional Republicà** (1825-1834), que posteriorment serà absorbit pel **Partit Whig** i esdevindrà finalment el **Partit Republicà** (1854).

Unionistes y federalistes

En línies generals es pot afirmar que mentre que el Partit Nacional Republicà era unionista, els demòcrates eren més aviat defensors dels estats federats.

Segons apunta Asimov (2012, pàg. 61), si bé Adams havia estat un bon secretari d'Estat i havia ideat l'anomenada *Doctrina Monroe*, com a president va ser més aviat mediocre, ja que segons l'autor «va optar per conservar la integritat fins al suïcidi polític», una referència a una sèrie de decisions preses que resultarien ser letals des del punt de vista polític. Entre d'altres, Asimov apunta que l'esperit integrador, i íntegre, el van portar a designar càrrecs a opositors a la seva persona, tot evitant el repartiment de càrrecs per a contentar els seus partidaris. En paraules d'Asimov (2012, pàg. 61): «es va negar a lliurar-se a cap dels jocs polítics que guanyaven amics i debilitaven enemics, amb la qual cosa va debilitar els seus amics i va augmentar el nombre d'enemics».

D'altra banda, algunes de les seves mesures van enfurismar els estats del sud, com per exemple el que molts consideraven una política massa indulgent a favor dels drets dels indis o l'aprovació de l'arancel de les abominacions, una sèrie d'aranzels que taxaven unes importacions que afavorien els estats del nord –més industrials– però perjudicaven els estats del sud, que preferien comprar productes anglesos i exportar-los a canvi productes agrícoles.

El dia 4 de juliol de 1826, en el cinquantè aniversari de la Declaració d'Independència, van morir casualment John Adams i Thomas Jefferson en poques hores de diferència. Es tracta d'una de les coincidències més extraordinàries de la història dels Estats Units.

3.1. El govern d'Andrew Jackson (1828-1832)

Com s'ha apuntat, la campanya electoral de l'any 1828 havia començat el mateix dia que Jackson havia perdut la presidència, quatre anys enrere. Des d'aleshores els jacksonians van fer de l'Administració Adams un terreny per a la crispació i l'enfrontament. La fi de l'era dels bons sentiments era un fet, però l'ambient va ser especialment cruent durant la campanya electoral de 1828. Per a molts especialistes aquesta campanya passarà als llibres d'història com la primera contesa electoral en què en comptes de dissenyar un programa que ha de ser defensat pel candidat, s'utilitzen de manera deliberada tàctiques de debilitament de l'adversari. Entre aquestes trobem el *mudslinging*, és a dir, escampar informacions negatives, i fins i tot falses, per malmetre la imatge, la reputació del candidat. Aquestes estratègies de «joc brut» van portar Adams a acusar Jackson d'haver-se casat amb una dona que estava divorciada, de fomentar el comerç d'esclaus o d'haver comès matances contra els indis. Al seu torn, Adams va ser acusat d'adulteri durant la seva etapa d'ambaixador a Rússia, o de corrupció.

Taula 2. Eleccions presidencials als Estats Units (1825-1865)

Any eleccions	Candidat guanyador	Candidat perdedor
1828	Andrew Jackson (Demòcrata)	John Quincy Adams (Nacional Republicà)

Any eleccions	Candidat guanyador	Candidat perdedor
1832	Andrew Jackson (Demòcrata)	Henry Clay (Nacional Republicà)
1836	Martin Van Buren (Demòcrata)	Daniel Webster (Whig)
1840	William Henry Harrison (Whig)	Martin van Buren (Demòcrata)
1844	James K. Polk (Demòcrata)	Henry Clay (Whig)
1848	Zachary Taylor (Whig)	Lewis Cass (Demòcrata)
1852	Franklin Pierce (Demòcrata)	Winfield Scott (Whig)
1856	James Buchanan (Demòcrata)	John C. Frémont (Republicà)
1860	Abraham Lincoln (Republicà)	John Breckindridge (Demòcrata)

Amb la nova Administració Jackson es va produir un fet que era impensable fins aquell moment: el país va ser governat per un president que no formava part de la «dinastia de Virgínia», que, com hem indicat anteriorment, era un grup elitista de la costa est i de famílies riques que havien dominat el país durant més de quaranta anys. Jackson, en canvi, provenia de la zona rural i s'havia criat a Tennessee, una zona molt poc representativa de les elits educades de la costa est.

Amb l'inici del seu mandat, comença el que es coneix com el **segon sistema de partits**, un període que va des de l'elecció del president fins a 1848. Durant tot aquest període, el Partit Demòcrata dominarà el sistema polític i lluitarà contra els seus rivals i antics membres del partit, el Partit Nacional Republicà de John Q. Adams i el Partit Whig –anomenat de vegades *partit antijacksonià*–.

Aquest període de la història dels Estats Units que ha estat conegut com la «democràcia jacksoniana» té vuit característiques.

En primer lloc, Jackson es converteix en un defensor fervent de l'eixamplament del **sufragi universal**, que segons el president havia de permetre que tots els homes blancs majors d'edat tinguessin el dret de vot. Ara bé, aquesta defensa aferrissada per a eixamplar el dret de vot, més que una reivindicació de la democràcia *per se*, es tractava d'un càlcul estratègic de Jackson, que sabia que gràcies al seu discurs populista era capaç de mobilitzar àmplies capes de la població i aconseguir, a canvi, el seu vot. Si en les eleccions de 1824 havien votat uns 350.000 homes blancs, en les de 1828 s'havien multiplicat quasi per quatre, i els votants havien arribat a 1.150.000 milions. Com apunta Asimov (2012, pàg. 74): «L'era en què les eleccions estaven en mans d'homes cultes i benestants havia acabat».

En segon lloc, Jackson va inaugurar el «**sistema de despulles**» (*Spoils system*), en referència a la pràctica mitjançant la qual els partits polítics, un cop guanyades les eleccions, situen en càrrecs públics amics, familiars o partidaris als quals han de recompensar per a haver-los ajudat a aconseguir la victòria del

candidat. Fins a la presidència de Jackson, en la política nord-americana hi havia una norma tàcita amb la qual, malgrat els canvis de govern, es mantenien les persones o els càrrecs segons la seva expertesa. Per tant, l'Administració i fins i tot el govern es nodria d'una sèrie de funcionaris públics que no canviaven de feina cada cop que hi havia un nou executiu, sinó que s'hi mantenien pels seus mèrits. El fet que molts dels presidents hagin estat abans ministres amb altres caps de govern de diferent signe polític referma aquesta idea. En canvi, per a Jackson tots els homes eren iguals, i per tant, tots podien desenvolupar els càrrecs que altres havien ocupat en el seu lloc. Com afirma Asimov (2012, pàg. 82), per a Jackson els càrrecs polítics eren una espècie de botí gràcies al qual es premiava els amics i els col·laboradors, i s'expulsava els enemics.

La conseqüència d'aquest **sistema de despulles** va ser l'augment de la corrupció i de les corrupteles, i la disminució de l'eficàcia d'una burocràcia que seguia la lògica de les lleialtats polítiques i no la lògica dels coneixements.

En tercer lloc, Jackson va saber evitar la polarització excessiva entre els que estaven a favor d'una recentralització i els que buscaven dotar els estats federats de més autonomia. Per a evitar allunyar-se d'aquesta clivella que enquistava la política nord-americana, Jackson va ser favorable a un **govern federal fort** però amb poders limitats. Ara bé, després de la crisi de l'anul·lació i la crisi del Banc dels Estats Units, els jacksonians seran més favorables a augmentar no solament els poders del govern federal, sinó també del president. Com a colofó, aquesta defensa de la Unió de Jackson, que, com hem apuntat, era un home provinent d'un estat esclavista i per tant a favor dels drets dels estats federats, s'incrementarà arran del famós «Debat Hayne-Webster» entre els partidaris dels dret de la Unió i els partidaris del dret dels estats federats. Jackson, contra pronòstic, acabarà donant suport a la Unió.

El «**Debat Hayne-Webster**» (1830) entre el senador Daniel Webster per Massachusetts i el senador Robert Hayne de Carolina del Sud no serà recordat només perquè va ser una discussió entre polítics proteccionistes i lliurecanvistes, sinó perquè s'ha considerat «el debat més eloqüent en la història dels Estats Units». Una de les frases emprades per Webster en defensa de la Unió en què feia referència al govern dels Estats Units com «pel poble i per al poble» servirà d'inspiració al president Abraham Lincoln en el discurs de Gettysburg.

En quart lloc, Jackson serà partidari del que anys després es coneixerà com la «**doctrina del destí manifest**». El terme va ser encunyat posteriorment per un periodista, John O'Sullivan, per a descriure la necessitat de l'expansió territorial dels Estats Units per tota l'Amèrica del Nord. Aquesta idea, que no era nova, es basava en la creença que els blancs d'origen europeu eren superiors

als indígenes americans, i aquesta superioritat moral, beneïda per Déu, els permetia conquerir la resta del territori nord-americà. D'aquesta manera Jackson va iniciar l'era en què la divina providència havia reservat un destí especial als Estats Units, dotat d'unes institucions i una ciutadania superior, per refer el món a imatge i semblança d'Amèrica del Nord.

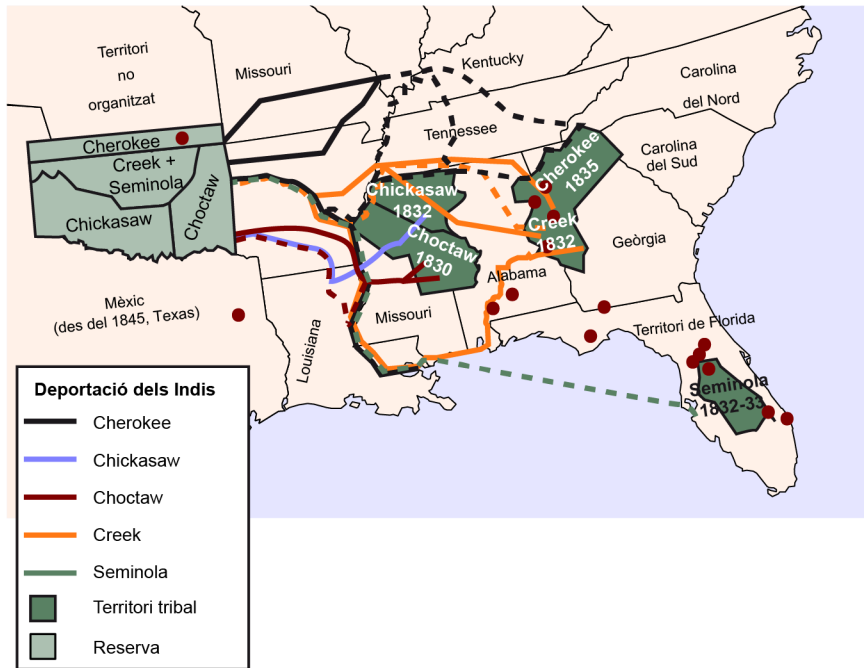
Figura 14. Pintura de John Gast, *American Progress* (1872)

Aquestes mesures incloïen la marxa forçosa dels nadius de les seves terres. Jackson, que havia lluitat en la Primera Guerra de la tribu Seminola de Florida, com a president combatrà els indis de Florida en la Segona Guerra Seminola de 1835 (la guerra més devastadora contra els indis en la història del país), i donarà suport a l'Estat de Georgia contra la tribu cherokee.

Quan es descobreix or a l'Estat de Georgia, el seu govern desatén la Constitució de la tribu cherokee i entra a les seves terres amb tota impunitat. Els cherokees, en lloc d'iniciar una guerra, van portar el cas a la Cort Suprema, argüint que la nació cherokee era independent i que no havien d'estar subjectes a l'autoritat de l'Estat de Georgia. El president de la Cort, el conegut John Marshall, va donar la raó a mitges a la tribu cherokee, però el president Jackson es va negar a aplicar la sentència i va aprovar la **Llei del trasllat dels indis** (*Indian Removal Act*). La Llei permet traslladar les «cinc tribus civilitzades» (a més dels cherokees, els choctaw, els chickasaw, els seminola i els creek) a l'est del riu Mississippí.

Figura 15. Trasllat dels indis

En darrer lloc, però no menys important, en matèria econòmica Jackson es va oposar enèrgicament al manteniment del Banc dels Estats Units, una institució que, en la seva opinió, a més d'estar en mans de l'elit política de la costa est, actuava en contra del que ell anomenava l'«home corrent» (*common man*). L'any 1791 el secretari del Tresor, Alexander Hamilton, havia establert el **Primer Banc dels Estats Units** (First Bank of United States), una institució que tenia com a missió vetllar per l'estabilitat econòmica i financera del país. Després de renovar-ne la continuïtat el 1817, el Segon Banc dels Estats Units, presidit per Nicholas Biddle, va seguir una política monetària restrictiva que afavoria els homes de negocis del nord –els creditors–, però que segons Jackson perjudicava els grangers, ofegats pels deutes d'un crèdit car. Quan, el 1836, es volia renovar la continuïtat del banc, i malgrat que la Cort Suprema en va avalar la constitucionalitat, Jackson estava disposat a eliminar-lo.

Per a aconseguir-ho, en la campanya presidencial per a la reelecció de 1832, va dur a terme un programa molt agressiu contra el banc, retirant-ne els dipòsits federals i explicant a l'home comú que el banc actuava en contra dels interessos dels ciutadans i contra les il·lusions dels joves emprenedors americans. Fent ús –per a alguns, abús– de les prerrogatives de veto com a president, el 1832 va tombar la llei que estenia la concessió del Banc afirmant que el *monstre* –com ell l'anomenava– era anticonstitucional (Pani, 2016, pàg. 103). Com a resultat, els Estats Units es van quedar sense Banc Central fins al principi de la Primera Guerra Mundial.

3.2. El segon mandat de Jackson

En les eleccions de 1832, tot i l'aparició d'altres partits com el Partit Antimaçònic, o l'agressiva campanya del partit antijacksonià, el Partit Nacional Republicà de Henry Clay, Jackson es va imposar amb una majoria absoluta de 54,2 % dels vots. La derrota del Partit Nacional Republicà i els mals resultats del **Partit Antimaçònic** van portar ambdós partits a crear el 1834 un nou partit antijacksonià sota les sigles de **Partit Whig**, en referència al partit polític britànic. Per tant, a partir d'aquest moment, i fins a la consolidació del Partit Republicà, el bipartidisme nord-americà estarà dividit entre el Partit Demòcrata, que estarà a favor del drets dels estats, i el Partit Whig, clarament unionista.

Durant el segon mandat de Jackson (1832-1837), tres esdeveniments seran especialment rellevants: l'anul·lació, l'expansió territorial i la crisi econòmica de 1837.

Pel que fa a la primera qüestió, com hem explicat anteriorment, la política aranzelària ja havia enfrontat els estats del nord, que perseguïen unes polítiques proteccionistes que protegissin els seus productes de les importacions angleses, i els estats del sud, agraris i exportadors, que pretenien disminuir uns aranzels que els perjudicaven greument. Després d'unes pujades d'aranzels, el 1816 i el 1824, que afavorien la burgesia manufacturera del nord-est, el 1828 el president Quincy Adams havia aprovat una sèrie de **lleis abdominales** per als estats del sud, que no solament afectaven la seva indústria cotonera, sinó que afavorien la fractura i la secessió consegüent del país.

Ara bé, tot i que tant Jackson com el seu vicepresident, John C. Calhoun, eren del sud i favorables a derogar aquestes lleis, aviat l'afer de l'anul·lació va transcendir l'àmbit econòmic i es va convertir en una batalla entre els drets dels estats i els del govern de la Unió. En el pamflet «South Carolina Exposition and Protest», Calhoun exposava la seva teoria particular sobre l'anul·lació d'una llei federal en un estat determinat. Segons Calhoun, atès que per a ell la sobirania dels Estats Units requeria en els ciutadans de cada Estat i no en tota la població nacional, eren els estats els que havien de ser els vertaders arbitres de la constitucionalitat d'aquelles lleis que atacaven els interessos d'un Estat. En aquest cas, Jackson, tot i ser favorable a la causa del sud i al dret dels estats, entenia que era la Cort Suprema i no els estats els que havien de declarar la nul·litat de la Llei. La seva astúcia li va permetre a Jackson veure aquesta llei com el preludi de la secessió d'estats descontents amb les polítiques de la Unió.

Malgrat que el 1832 es va aprovar una nova llei que reduïa els aranzels de 1828, els grups més radicals del sud ho van considerar insatisfactori i van amenaçar, com temia Jackson, d'independitzar-se. Jackson va reaccionar amb l'estratègia del pal i la pastanaga: d'una banda el març de 1833 va aprovar una nova llei

que abaixava encara més els aranzels; i de l'altra, aprovava la Llei de la força, segons la qual es podia emprar la força, si calia, per a aconseguir recaptar els impostos dels estats del sud.

Bibliografia

Asimov, Isaac (2012). *Los Estados Unidos desde 1816 hasta el final de la Guerra Civil*. Madrid: Alianza Editorial.

Grant, Susan-Mary (2014). *Historia de los Estados Unidos de América*. Madrid: Akal.

Jenkins, Philip (2012). *Breve historia de Estados Unidos* (4a. ed.). Madrid: Alianza Editorial.

Morison, Samuel Eliot (1999). *Breve historia de los Estados Unidos* (4a. ed.). Ciudad de México: Fondo de Cultura Económica.

Pani, Erika (2016). *Historia mínima de Estados Unidos*. Madrid: Turner Publicaciones.

Annex: Lectures

Lectura 1: Varis Autors, *The Federalist Papers* (núm. 10, 1787).

DE EL CORREO DE NUEVA YORK, VIERNES 23 DE NOVIEMBRE DE 1787.

EL FEDERALISTA, X.

(MADISON)

Al Pueblo del Estado de Nueva York:

ENTRE las numerosas ventajas que ofrece una Unión bien estructurada, ninguna merece ser desarrollada con más precisión que su tendencia a suavizar y dominar la violencia del espíritu de partido. Nada produce al amigo de los gobiernos populares más inquietud acerca de su carácter y su destino, que observar su propensión a este peligroso vicio. No dejará, por lo tanto, de prestar el debido valor a cualquier plan que, sin violar los principios que profesa, proporcione un remedio apropiado ara ese defecto. La falta de fijeza, la injusticia y la confusión a que abre la puerta en las asambleas públicas, han sido realmente las enfermedades mortales que han hecho perecer a todo gobierno popular; y hoy siguen siendo los tópicos predilectos y fecundos de los que los adversarios de la libertad obtienen sus más plausibles declamaciones. Nunca admiraremos bastante el valioso adelanto que representan las constituciones americanas sobre los modelos de gobierno popular, tanto antiguos como modernos; pero sería de una imperdonable parcialidad sostener que, a este respecto, han apartado el peligro de modo tan efectivo como se deseaba y esperaba. Los ciudadanos más prudentes y virtuosos, tan amigos de la buena fe pública y privada como de la libertad pública y personal, se quejan de que nuestros gobiernos son demasiado inestables, de que el bien público se descuida en el conflicto de los partidos rivales y de que con harta frecuencia se aprueban medidas no conformes con las normas de la justicia y los derechos del partido más débil, impuestas por la fuerza superior de una mayoría interesada y dominadora. Aunque deseáramos vivamente que esas quejas no tuvieran fundamento, la evidencia de hechos bien conocidos no nos permite negar que son hasta cierto grado verdaderas. Es muy cierto que si nuestra situación se revisa sin prejuicios, se encontrará que algunas de las calamidades que nos abruman se consideran erróneamente como obra de nuestros gobiernos; pero se descubrirá al mismo tiempo que las demás causas son insuficientes para explicar, por sí solas, muchos de nuestros más graves infortunios y, especialmente, la actual desconfianza, cada vez más intensa, hacia los compromisos públicos, y la alarma respecto a los derechos privados, que resuenan de un extremo a

otro del continente. Estos efectos se deben achacar, principalmente si no en su totalidad, a la inconstancia y la injusticia con que un espíritu faccioso ha corrompido nuestra administración pública.

Por facción entiendo cierto número de ciudadanos, estén en mayoría o en minoría, que actúan movidos por el impulso de una pasión común, o por un interés adverso a los derechos de los demás ciudadanos o a los intereses permanentes de la comunidad considerada en conjunto.

Hay dos maneras de evitar los males del espíritu de partido: consiste una en suprimir sus causas, la otra en reprimir sus efectos.

Hay también dos métodos para hacer desaparecer las causas del espíritu de partido: destruir la libertad esencial a su existencia, o dar a cada ciudadano las mismas opiniones, las mismas pasiones y los mismos intereses.

Del primer remedio puede decirse con verdad que es peor que el mal perseguido. La libertad es al espíritu faccioso lo que el aire al fuego, un alimento sin el cual se extingue. Pero no sería menor locura suprimir la libertad, que es esencial para la vida política, porque nutre a la acciones, que el desear la desaparición del aire, indispensable a la vida animal, porque comunica al fuego su energía destructora.

El segundo medio es tan impracticable como absurdo el primero. Mientras la razón humana no sea infalible y tengamos libertad para ejercerla, habrá distintas opiniones. Mientras exista una relación entre la razón y el amor de si mismo, las pasiones y las opiniones influirán unas sobre otras y las últimas se adherirán a las primeras. La diversidad en las facultades del hombre, donde se origina el derecho de propiedad, es un obstáculo insuperable a la unanimidad de los intereses. El primer objeto del gobierno es la protección de esas facultades. La protección de facultades diferentes y desiguales para adquirir propiedad, produce inmediatamente la existencia de diferencias en cuanto a la naturaleza y extensión de la misma; y la influencia de éstas sobre los sentimientos y opiniones de los respectivos propietarios, determina la división de la sociedad en diferentes intereses y partidos.

Como se demuestra, las causas latentes de la división en facciones tienen su origen en la naturaleza del hombre; y las vemos por todas partes que alcanzan distintos grados de actividad según las circunstancias de la sociedad civil. El celo por diferentes opiniones respecto al gobierno, la religión y muchos otros puntos, tanto teóricos como prácticos; el apego a distintos caudillos en lucha ambiciosa por la supremacía y el poder, o a personas de otra clase cuyo destino ha interesado a las pasiones humanas, han dividido a los hombres en bandos, los han inflamado de mutua animosidad y han hecho que estén mucho más dispuestos a molestarse y oprimirse unos a otros que a cooperar para el bien común. Es tan fuerte la propensión de la humanidad a caer en animadversiones mutuas, que cuando le faltan verdaderos motivos, los más frívolos e ima-

ginarios pretextos han bastado para encender su enemistad y suscitar los más violentos conflictos. Sin embargo, la fuente de discordia más común y persistente es la desigualdad en la distribución de las propiedades.

Los propietarios y los que carecen de bienes han formado siempre distintos bandos sociales. Entre acreedores y deudores existe una diferencia semejante. Un interés de los propietarios raíces, otro de los fabricantes, otro de los comerciantes, uno más de los grupos adinerados y otros intereses menores, surgen por necesidad en las naciones civilizadas y las dividen en distintas clases, a las que mueven diferentes sentimientos y puntos de vista. La ordenación de tan variados y opuestos intereses constituye la tarea primordial de la legislación moderna, pero hace intervenir al espíritu de partido y de bandería en las operaciones necesarias y ordinarias del gobierno.

Ningún hombre puede ser juez en su propia causa, porque su interés es seguro que privaría de imparcialidad a su decisión y es probable que también corrompería su integridad. Por el mismo motivo, más aún, por mayor razón, un conjunto de hombres no puede ser juez y parte a un tiempo; y, sin embargo, ¿qué son los actos más importantes de la legislatura sino otras tantas decisiones judiciales, que ciertamente no se refieren a los derechos de una sola persona, pero interesan a los dos grandes conjuntos de ciudadanos? ¿Y qué son las diferentes clases de legislaturas, sino abogados y partes en las causas que resuelven? ¿Se propone una ley con relación a las deudas privadas? Es una controversia en que de un lado son parte los acreedores y de otro los deudores. La justicia debería mantener un equilibrio entre ambas. Pero los jueces lo son los partidos mismos y deben serlo; y hay que contar con que el partido más numeroso o, dicho en otras palabras, el bando más fuerte, prevalezca. ¿Las industrias domésticas deben ser estimuladas, y si es así, en qué grado, imponiendo restricciones a las manufacturas extranjeras? He aquí asuntos que las clases propietarias decidirán de modo diferente que las fabriles, y en que probablemente ninguna de las dos se atendería únicamente a la justicia ni al bien público. La fijación de los impuestos que han de recaer sobre las distintas clases de propiedades parece requerir la imparcialidad más absoluta; sin embargo, tal vez no existe un acto legislativo que ofrezca al partido dominante mayor oportunidad ni más tentaciones para pisotear las reglas de la justicia. Cada chelín con que sobrecarga a la minoría, es un chelín que ahorra en sus propios bolsillos.

Es inútil afirmar que estadistas ilustrados conseguirán coordinar estos opuestos intereses, haciendo que todos ellos se plieguen al bien público. No siempre llevarán el timón estos estadistas. Ni en muchos casos puede efectuarse semejante coordinación sin tener en cuenta remotas e indirectas consideraciones, que rara vez prevalecerán sobre el interés inmediato de un partido en hacer caso omiso de los derechos de otro o del bien de todos.

La conclusió a que debemos llegar es que las causas del espíritu de facción no pueden suprimirse y que el mal sólo puede evitarse teniendo a raya sus efectos.

Si un bando no tiene la mayoría, el remedio lo proporciona el principio republicano que permite a esta última frustrar los siniestros proyectos de aquél mediante una votación regular. Una facción podrá entorpecer la administración, trastornar a la sociedad; pero no podrá poner en práctica su violencia ni enmascararla bajo las formas de la Constitución. En cambio, cuando un bando abarca la mayoría, la forma del gobierno popular le permite sacrificar a su pasión dominante y a su interés, tanto el bien público como los derechos de los demás ciudadanos. Poner el bien público y los derechos privados a salvo del peligro de una facción semejante y preservar a la vez el espíritu y la forma del gobierno popular, es en tal caso el magno término de nuestras investigaciones. Permítaseme añadir que es el gran desiderátum que rescatará a esta forma de gobierno del oprobio que tanto tiempo la ha abrumado y la encomendará a la estimación y la adopción del género humano.

¿Qué medios harán posible alcanzar este fin? Evidentemente que sólo uno de dos. O bien debe evitarse la existencia de la misma Pasión o interés en una mayoría al mismo tiempo, o si ya existe tal mayoría, con esa coincidencia de pasiones o intereses, se debe incapacitar a los individuos que la componen, aprovechando su número y situación local, para ponerse de acuerdo y llevar a efecto sus proyectos opresores. Si se consiente que la inclinación y la oportunidad coincidan, bien sabemos que no se puede contar con motivos morales ni religiosos para contenerla. No son frenos bastantes para la injusticia y violencia de los hombres, y pierden su eficacia en proporción al número de éstos que se reúnen, es decir, en la proporción en que esta eficacia se hace necesaria.

Este examen del problema permite concluir que una democracia pura, por la que entiendo una sociedad integrada por un reducido número de ciudadanos, que se reúnen y administran personalmente el gobierno, no puede evitar los peligros del espíritu sectario. En casi todos los casos, la mayoría sentirá un interés o una pasión comunes; la misma forma de gobierno producirá una comunicación y un acuerdo constantes; y nada podrá atajar las circunstancias que incitan a sacrificar al partido más débil o a algún sujeto odiado. Por eso estas democracias han dado siempre el espectáculo de su turbulencia y sus pugnas; por eso han sido siempre incompatibles con la seguridad personal y los derechos de propiedad; y por eso, sobre todo, han sido tan breves sus vidas como violentas sus muertes. Los políticos teóricos que han patrocinado estas formas de gobierno, han supuesto erróneamente que reduciendo los derechos políticos del género humano a una absoluta igualdad, podrían al mismo tiempo igualar e identificar por completo sus posesiones, pasiones y opiniones.

Una república, o sea, un gobierno en que tiene efecto el sistema de la representación, ofrece distintas perspectivas y promete el remedio que buscamos. Examinemos en qué puntos se distingue de la democracia pura y entonces comprenderemos tanto la índole del remedio cuanto la eficacia que ha de derivar de la Unión.

Las dos grandes diferencias entre una democracia y una república son: primera, que en la segunda se delega la facultad de gobierno en un pequeño número de ciudadanos, elegidos Por el resto; segunda, que la república puede comprender un número más grande de ciudadanos y una mayor extensión de territorio.

El efecto de la primera diferencia consiste, por una parte, en que afina y amplía la opinión pública, pasándola por el tamiz de un grupo escogido de ciudadanos, cuya prudencia puede discernir mejor el verdadero interés de su país, y cuyo patriotismo y amor a la justicia no estará dispuesto a sacrificarlo ante consideraciones parciales o de orden temporal. Con este sistema, es muy posible que la voz pública, expresada por los representantes del pueblo, este más en consonancia con el bien público que si la expresara el pueblo mismo, convocado con ese fin. Por otra parte, el efecto puede ser el inverso. Hombres de natural revoltoso, con prejuicios locales o designios siniestros, pueden empezar por obtener los votos del pueblo por medio de intrigas, de la corrupción o por otros medios, para traicionar después sus intereses. De aquí se deduce la siguiente cuestión: ¿son las pequeñas repúblicas o las grandes quienes favorecen la elección de los más aptos custodios del bienestar público? Y la respuesta está bien clara a favor de las últimas por dos evidentes razones:

En primer lugar, debe observarse que por pequeña que sea una república sus representantes deben llegar a cierto número para evitar las maquinaciones de unos pocos, y que, por grande que sea, dichos representantes deben limitarse a determinada cifra para precaverse contra la confusión que produce una multitud. Por lo tanto, como en los dos casos el número de representantes no está en proporción al de los votantes, y es proporcionalmente más grande en la república más pequeña, se deduce que si la proporción de personas idóneas no es menor en la república grande que en la pequeña, la primera tendrá mayor campo en que escoger y consiguientemente más probabilidad de hacer una selección adecuada.

En segundo lugar, como cada representante será elegido por un número mayor de electores en la república grande que en la pequeña, les será más difícil a los malos candidatos poner en juego con éxito los trucos mediante los cuales se ganan con frecuencia las elecciones; y como el pueblo votará más libremente, es probable que elegirá a los que posean más méritos y una reputación más extendida y sólida.

Debo confesar que en éste, como en casi todos los casos, hay un término medio, a ambos lados del cual se encontrarán inconvenientes. Ampliando mucho el número de los electores, se corre el riesgo de que el representante esté

poco familiarizado con las circunstancias locales y con los intereses menos importantes de aquéllos; y reduciéndolo demasiado, se ata al representante excesivamente a estos intereses, y se le incapacita para comprender los grandes fines nacionales y dedicarse a ellos. En este aspecto la Constitución federal constituye una mezcla feliz; los grandes intereses generales se encomiendan a la legislatura nacional, y los particulares y locales a la de cada Estado.

La otra diferencia estriba en que el gobierno republicano puede regir a un número mucho mayor de ciudadanos y una extensión territorial más importante que el gobierno democrático; y es principalmente esta circunstancia la que hace menos temibles las combinaciones facciosas en el primero que en este último. Cuanto más pequeña es una sociedad, más escasos serán los distintos partidos e intereses que la componen; cuanto más escasos son los distintos partidos e intereses, más frecuente es que el mismo partido tenga la mayoría; y cuanto menor es el número de individuos que componen esa mayoría y menor el círculo en que se mueven, mayor será la facilidad con que podrán concertarse y ejecutar sus planes opresores. Ampliad la esfera de acción y admitiréis una mayor variedad de partidos de intereses; haréis menos probable que una mayoría del total tenga motivo para usurpar los derechos de los demás ciudadanos; y si ese motivo existe, les será más difícil a todos los que lo sienten descubrir su propia fuerza, y obrar todos de concierto. Fuera de otros impedimentos, debe señalarse que cuando existe la conciencia de que se abriga un propósito injusto o indigno, la comunicación suele ser reprimida por la desconfianza, en proporción al número cuya cooperación es necesaria.

De lo anterior se deduce claramente que la misma ventaja que posee la república sobre la democracia, al tener a raya los efectos del espíritu de partido, la tiene una república grande en comparación a una pequeña y la posee la Unión sobre los Estados que la componen. ¿Consiste esta ventaja en el hecho de que sustituye representantes cuyos virtuosos sentimientos e ilustrada inteligencia los hacen superar los prejuicios locales y los proyectos injustos? No puede negarse que la representación de la Unión tiene mayores probabilidades de poseer esas necesarias dotes. ¿Consiste acaso en la mayor seguridad que ofrece la diversidad de partidos, contra el advenimiento de uno que supere y oprima al resto? La creciente variedad de los partidos que integran la Unión, aumenta en igual grado esta seguridad. ¿Consiste, finalmente, en los mayores obstáculos que se oponen a que se pongan de acuerdo y se realicen los deseos secretos de una mayoría injusta e interesada? Aquí, una vez más, la extensión de la Unión otorga a ésta su ventaja más palpable.

La influencia de los líderes facciosos puede prender una llama en su propio Estado, pero no logrará propagar una conflagración general en los restantes. Una secta religiosa puede degenerar en bando político en una parte de la Confederación; pero las distintas sectas dispersas por toda su superficie pondrán a las asambleas nacionales a salvo de semejante peligro. El entusiasmo por el papel moneda, por la abolición de las deudas, por el reparto de la propiedad, o a favor de cualquier otro proyecto disparatado o pernicioso, invadirá menos

fácilmente el cuerpo entero de la Unión que un miembro determinado de ella; en la misma proporción que esa enfermedad puede contagiar a un solo condado o distrito, pero no a todo un Estado.

En la magnitud y en la organización adecuada de la Unión, por tanto, encontramos el remedio republicano para las enfermedades más comunes de ese régimen. Y mientras mayor placer y orgullo sintamos en ser republicanos, mayor debe ser nuestro celo por estimar el espíritu y apoyar la calidad de Federalistas.

PUBLIO.

Lectura 2: Alexis de Tocqueville, *De la Democracia en América* (volum I)

CAPÍTOL VII. LA OMNIPOTENCIA DE LA MAYORÍA EN LOS ESTADOS UNIDOS Y SUS EFECTOS

Fuerza natural de la mayoría en las democracias – La mayor parte de las constituciones norteamericanas han acrecentado artificialmente esa fuerza natural – Cómo – Mandatos imperativos – Imperio moral de la mayoría – Opinión de su infalibilidad – Respeto para sus derechos – Lo que lo aumenta en los Estados Unidos.

ES ESENCIA misma de los gobiernos democráticos que el imperio de la mayoría sea en ellos absoluto, puesto que fuera de la mayoría en las democracias no hay nada que resista.

La mayor parte de las constituciones norteamericanas han tratado todavía de aumentar artificialmente esta fuerza natural de la mayoría.

La legislatura es, de todos los poderes políticos, el que obedece de más buena gana a la mayoría. Los norteamericanos han querido que sus miembros fuesen nombrados *directamente* por el pueblo y por un *término muy corto*, a fin de obligarlos a someterse no solamente a los puntos de vista generales, sino también a las pasiones cotidianas de sus electores.

Ellos tomaron en las mismas clases y nombraron de la misma manera a los miembros de ambas cámaras; de tal suerte que los movimientos del cuerpo legislativo son tan rápidos y no menos poderosos que los de una sola asamblea.

Con la legislatura así constituida, reunieron en su seno casi todo el gobierno.

Al mismo tiempo que la ley acrecentaba la fuerza de los poderes naturalmente fuertes, enervaba cada vez más los que eran naturalmente débiles. No concedía a los representantes del poder ejecutivo ni estabilidad ni independencia y, al someterlos completamente a los caprichos de la legislatura, les quitaba la poca influencia que la naturaleza del poder democrático les hubiera permitido ejercer.

En varios Estados, entregaba el poder judicial a la elección de la mayoría y en todos hacía, en cierto modo, depender su existencia del poder legislativo, dejando a los representantes el derecho de fijar cada año el salario de los jueces.

Los usos han ido más lejos que las leyes.

Se difunde cada vez más, en los estados Unidos, una costumbre que acabará por volver vanas las garantías del gobierno representativo: sucede muy frecuentemente que los electores, al nombrar a un diputado, le trazan un plan de conducta y le imponen cierto número de obligaciones positivas de las que no puede apartarse de ningún modo. A excepción del tumulto, es como si la mayoría misma deliberara en la plaza pública.

Varias circunstancias particulares tienden aún a hacer en Norteamérica el de la mayoría no solamente predominante, sino insuperable.

El imperio moral de la mayoría se funda en parte sobre la idea de que hay más luz y cordura en muchos hombres reunidos que en uno solo, en el número de los legisladores que en su selección. Es la teoría de la igualdad aplicada a la inteligencia. Esta doctrina ataca el orgullo del hombre en su último reducto: por eso la minoría la admite con dificultad y no se habitúa a ella sino a la larga.

Como todos los poderes, y más tal vez que ninguno de ellos, el poder de la mayoría tiene, pues, necesidad de durar para parecer legítimo. Cuando comienza a establecerse, se hace obedecer por la coacción; no es sino después de haber vivido largo tiempo bajo sus leyes cuando se comienza a respetarlo.

La idea del derecho que posee la mayoría, por sus luces, para gobernar la sociedad, ha sido traída al territorio de los Estados Unidos por sus primeros habitantes. Esa idea, que bastaría por sí sola para crear un pueblo libre, ha pasado hoy día a las costumbres y se la encuentra hasta en los menores hábitos de la vida.

Los franceses, bajo la antigua monarquía, tenían por norma que el rey no podía fallar jamás; y, cuando sucedía que había hecho algo mal, pensaban que la culpa era de sus consejeros. Eso facilitaba maravillosamente la obediencia. Se podía murmurar contra la ley, sin dejar de querer y respetar al legislador. Los norteamericanos tienen la misma opinión de la mayoría.

El imperio moral de la mayoría se funda todavía en el principio de que los intereses del mayor número deben ser preferidos a los del menor. Ahora bien, se comprende sin dificultad que el respeto que se profesa a ese derecho del mayor número, aumenta naturalmente o disminuye según la situación de los partidos. Cuando una nación está dividida en varios grandes intereses irreconciliables, el privilegio de la mayoría es a menudo desconocido, porque viene a ser demorado penoso someterse a él.

Si existiera en Norteamérica una clase de ciudadanos que el legislador quisiera despojar de ciertas ventajas exclusivas poseídas durante siglos, y pretendiera hacerlos descender de una situación elevada para conducirlos a las filas de la multitud, es probable que la minoría no habría de someterse fácilmente a sus leyes.

Pero habiendo sido poblados los Estados Unidos por hombres iguales entre sí, no se encuentra disidencia natural y permanente entre los intereses de sus diversos habitantes.

Hay tal estado social donde los miembros de la minoría no pueden confiar en atraer a sí la mayoría, porque sería necesario para ello prescindir del objetivo mismo de la lucha que sostienen contra ella. Una aristocracia, por ejemplo, no podría convertirse en mayoría conservando sus privilegios exclusivos, y no puede abandonar sus privilegios sin dejar de ser aristocracia.

En los Estados Unidos, las cuestiones políticas no pueden plantearse de una manera tan general y tan absoluta, y todos los partidos están prontos a reconocer los derechos de la mayoría, porque todos esperan poder algún día ejercerlos en su provecho.

La mayoría tiene, pues, en los Estados Unidos un inmenso poder de hecho y un poder de opinión casi tan grande y, cuando ha decidido sobre una cuestión, no hay por decirlo así, obstáculos que puedan, no diré detener, sino aun retardar su marcha, dejándole tiempo de escuchar las quejas de aquellos que aplasta al pasar.

Las consecuencias de este estado de cosas son funestas y peligrosas para el porvenir.

CÓMO LA OMNIPOTENCIA DE LA MAYORÍA AUMENTA EN NORTEAMÉRICA LA INESTABILIDAD LEGISLATIVA Y ADMINISTRATIVA QUE ES NATURAL A LAS DEMOCRACIAS

HE HABLADO anteriormente de los vicios que son naturales al gobierno de la democracia. No hay ninguno que no crezca al mismo tiempo que el poder de la mayoría.

Y, para comenzar con el más aparente de todos:

La inestabilidad legislativa es un mal inherente al gobierno democrático, porque es natural en las democracias llevar hombres nuevos al poder. Pero ese mal es más o menos grande según el poder y los medios de acción que se conceden al legislador.

En Norteamérica, se concede a la autoridad que hace las leyes un poder soberano. Puede entregarse rápida e irresistiblemente a cada uno de sus deseos, y cada año se da a otros representantes. Es decir, que ha adoptado precisamente la combinación que favorece la inestabilidad democrática, y que permite a la democracia aplicar sus voluntades cambiantes a los objetos más importantes.

Así, en Norteamérica es en nuestros días el país del mundo en que las leyes tienen menos duración. Casi todas las constituciones norteamericanas han sido enmendadas después de treinta años. No hay Estado norteamericano que no haya, durante ese período, modificado el principio de sus leyes.

En cuanto a las leyes mismas, basta echar una mirada sobre los archivos de los diferentes Estados de la Unión para convencerse de que, en Norteamérica, la acción del legislador no se aminora nunca. No es que la democracia norteamericana sea por su naturaleza más inestable que otra, sino que se le ha dado el medio de seguir, en la formación de las leyes, la inestabilidad natural de sus inclinaciones.

La omnipotencia de la mayoría y la manera rápida y absoluta como sus voluntades se ejecutan en los Estados Unidos, no solamente hace inestable la ley, sino que ejerce todavía la misma influencia sobre la ejecución de la ley y sobre la acción de la administración pública.

Siendo la mayoría el único poder al que es importante agradar, se acude con ardor a las obras que emprende; pero desde el momento en que su atención se fija en otro lugar, todos los esfuerzos cesan, en tanto que los Estados libres de Europa, donde el poder administrativo tiene una existencia independiente y una posición asegurada, la voluntad del legislador continúa ejecutándose, hasta cuando se ocupa de otros objetos.

En Norteamérica, se concede a ciertas mejoras mucho más celo y actividad que lo que se hace en otras partes.

En Europa, se emplea en esas mismas cosas una fuerza social infinitamente menor pero más continua.

Algunos hombres religiosos emprendieron, hace varios años, la mejora del estado de las prisiones. El público se conmovió a su vez, y la regeneración de los criminales llegó a ser una obra popular.

Nuevas prisiones se edificaron entonces. Por primera vez, la idea de la reforma del culpable entró en un calabozo al mismo tiempo que la idea del castigo. Pero la feliz revolución a la que el público se había asociado con tanto ardor, y que los esfuerzos simultáneos de los ciudadanos hacían irresistible, no podía operarse en un momento.

Al lado de los nuevos penales, cuyo desenvolvimiento apresuraba el voto de la mayoría, subsistían aún las antiguas prisiones y continuaban encerrando a un gran número de culpables. Estas parecían volverse más insalubres y corruptoras a medida que las nuevas se hacían más reformadoras y más sanas. El doble efecto se comprende fácilmente: la mayoría, preocupada por la idea de fundar el nuevo establecimiento, había olvidado el que ya existía. Como cada uno apartaba entonces los ojos del objeto que ya no atarían las miradas del que mandaba, la vigilancia había cesado. Se vio primero distenderse, y luego romperse, los lazos saludables de la disciplina. Y al lado de la prisión, monumento durable de la dulzura y de las luces de nuestro tiempo, se encontraba una mazmorra que recordaba la barbarie de la Edad media.

TIRANÍA DE LA MAYORÍA

Cómo hay que entender el principio de la soberanía del pueblo – Imposibilidad de concebir un gobierno mixto – Es preciso que el poder soberano esté en alguna parte – Precauciones que se deben tomar para moderar su acción – Esas precauciones no fueron tomadas en los Estados Unidos – Lo que resulta de ello.

CONSIDERO como impía y detestable la máxima de que, en materia de gobierno, la mayoría de un pueblo tiene el derecho a hacerlo todo y, sin embargo, situó en la voluntad de la mayoría el origen de todos los poderes. ¿Estoy en contradicción conmigo mismo?

Existe una ley general, o por lo menos adoptada, no solamente por la mayoría de tal o cual pueblo, sino por la mayoría de todos los hombres. Esa ley es la justicia.

La justicia forma, pues, el lindero del derecho de cada pueblo.

Una nación es como un jurado encargado de representar a la sociedad universal y de aplicar la justicia, que es su ley. El jurado, que representa a la sociedad, ¿debe tener más poder que la sociedad misma cuyas leyes aplica?

Cuando me opongo a obedecer una ley injusta, no niego a la mayoría el derecho de mandar; apelo a la soberanía del pueblo ante la soberanía del género humano.

Hay gente que no ha temido decir que un pueblo, en los objetivos que interesan sino a él mismo, no podía salirse enteramente de los límites de la justicia y de la razón, y que así no podía tener el temor de dar el poder a la mayoría que lo representa. Pero ese es un lenguaje de esclavo.

¿Qué es una mayoría tomada colectivamente, sino un individuo que tiene opiniones y muy a menudo intereses contrarios a otro individuo que se llama la minoría? Los hombres al reunirse, ¿cambiaron acaso de carácter? ¿Se han

vuelto más pacientes ante los obstáculos al volverse más fuertes? En cuanto a mí, no podría creerlo; y el poder de hacerlo todo, que rehusó solo a uno de mis semejantes, no lo concederé jamás a varios.

No es que, para conservar la libertad, crea que se puedan mezclar varios principios en un mismo gobierno, a manera de oponerlos realmente uno a otro.

El gobierno que se llama mixto me ha parecido siempre una quimera. No hay, por decirlo así, gobierno mixto (en el sentido que se da a esta palabra), porque en cada sociedad se acaba por descubrir un principio de acción que domina a todos los demás.

La Inglaterra del siglo pasado, que ha sido citada particularmente como ejemplo de esa clase de gobiernos, era un Estado esencialmente aristocrático, aunque se encontraran en su seno grandes elementos de democracia; porque las leyes y las costumbres estaban allí establecidas así, de manera que la aristocracia debía siempre, a la larga, predominar y dirigir a su voluntad los negocios públicos.

El error vino de que, viendo sin cesar los intereses de los grandes en pugna con los del pueblo, no se pensó sino en la lucha en lugar de prestar atención al resultado de esa lucha, que era el punto importante. Cuando una sociedad llega a tener realmente un gobierno mixto, es decir, igualmente repartido entre principios contrarios, entra en revolución o se disuelve.

Pienso, pues, que es necesario colocar siempre en alguna parte un poder social superior a todos los demás; pero veo la libertad en peligro cuando ese poder no encuentra ante sí ningún obstáculo que pueda detener su marcha y darle tiempo para moderarse a sí mismo.

La omnipotencia me parece en sí una cosa mala y peligrosa. Su ejercicio me parece superior a las fuerzas del hombre, quienquiera que sea, y no veo sino a Dios que pueda sin peligro ser todopoderoso, porque su sabiduría y su justicia son siempre iguales a su poder. No hay, pues, sobre la tierra autoridad tan responsable en sí misma, o revestida de un derecho tan sagrado, que yo quisiera dejar obrar sin control y dominar sin obstáculos. Cuando veo conceder el derecho y la facultad de hacerlo todo a un poder cualquiera, llámese pueblo o rey, democracia o aristocracia, digo: Aquí está el germen de la tiranía, y trato de ir a vivir bajo otras leyes.

Lo que reprocho más al gobierno democrático, tal como ha sido organizado en los Estados Unidos, no es, como muchas personas lo pretenden en Europa, su debilidad, sino al contrario su fuerza irresistible. Y lo que me repugna más en Norteamérica no es la extremada libertad que allí reina, es la poca garantía que se tiene contra la tiranía.

Cuando un hombre o un partido sufre una injusticia en los Estados Unidos, ¿a quién queréis que se dirija? ¿A la opinión pública? Es ella la que forma la mayoría. ¿Al poder ejecutivo? Es nombrado por la mayoría y le sirve de instrumento pasivo. ¿A la fuerza pública? La fuerza pública no es otra cosa que la mayoría bajo las armas. ¿Al jurado? El jurado es la mayoría revestida del derecho de pronunciar sentencias. Los jueces mismos, en ciertos Estados, son elegidos por la mayoría. Por inicua o poco razonable que sea la medida que os hiere, os es necesario someteros a ella.

Suponed, al contrario, un cuerpo legislativo compuesto de tal manera que represente a la mayoría, sin ser necesariamente esclavo de sus pasiones; un poder ejecutivo que tenga una fuerza propia, y un poder judicial independiente de los otros dos poderes. Tendréis todavía un gobierno democrático, pero no habrá casi en él posibilidades para la tiranía.

No digo que, en la época actual, se haga en Norteamérica un uso frecuente de la tiranía; digo que no se conoce allí garantía contra ella, y que es necesario buscar las causas de la dulzura del gobierno en las circunstancias y en las costumbres, más bien que en las leyes.

EFFECTOS DE LA OMNIPOTENCIA DE LA MAYORÍA SOBRE EL ARBITRIO DE LOS FUNCIONARIOS PÚBLICOS NORTEAMERICANOS

Libertad que deja la ley norteamericana a los funcionarios en el círculo que ella les traza – Su poder.

ES NECESARIO distinguir bien lo arbitrario de la tiranía. La tiranía puede ejercerse en nombre de la ley misma, y entonces no es arbitraria; lo arbitrario puede ejercerse en interés de los gobernados, y entonces no es tiránico. La tiranía se sirve ordinariamente de lo arbitrario, pero, si es necesario, puede prescindir de ello.

En los Estados Unidos, la omnipotencia de la mayoría, al mismo tiempo que favorece el despotismo legal del legislador, favorece también lo arbitrario del magistrado. La mayoría, siendo dueña absoluta de hacer la ley y de vigilar su ejecución, teniendo un control igual sobre gobernantes y gobernados, considera a los funcionarios públicos como sus agentes pasivos, y descansa sobre ellos el cuidado de servir sus designios. No entra de antemano en el detalle de sus deberes, y no se toma casi el trabajo de definir sus derechos. Los trata como podría hacerlo un amo con sus servidores, si, viéndolos actuar ante sus ojos, pudiera dirigir o corregir su conducta a cada instante.

En general, la ley deja a los funcionarios norteamericanos más libres que a los nuestros en el círculo que traza en torno a ellos. Aun algunas veces sucede que la mayoría les permite salir de él. Garantizados por la opinión del mayor

número y fortificados con su consurso, osan hacer cosas de las que un europeo, habituado al espectáculo de lo arbitrario, se sorprende todavía. Se forman así, en el seno de la libertad, hábitos que un día podrán serles funestos.

EL PODER QUE EJERCE LA MAYORÍA EN
NORTEAMÉRICA SOBRE EL PENSAMIENTO

En los Estados Unidos, cuando la mayoría ha fijado su criterio irremisiblemente sobre una cuestión, no cabe discusión alguna – Por qué – Poder moral que la autoridad ejerce sobre el pensamiento – Las repúblicas democráticas inmaterializan el despotismo.

CUANDO se llega a examinar cuál es en los Estados Unidos el ejercicio del pensamiento, es cuando se percata uno muy claramente hasta qué punto el poder de la mayoría sobrepasa a todos los poderes que conocemos en Europa.

El pensamiento es un poder invisible y casi imponderable que se burla de todas las tiranías. En nuestros días, los soberanos más absolutos de Europa no podrían impedir que ciertas ideas hostiles a su autoridad circulen sordamente en sus estados y hasta en el seno de sus cortes. No sucede lo mismo en Norteamérica. En tanto que la mayoría es dudosa, se habla; pero desde que se ha pronunciado irrevocablemente, cada uno se calla, y amigos y enemigos parecen entonces unirse de acuerdo al mismo carro. La razón es sencilla: no hay monarca tan absoluto que pueda reunir en su mano todas las fuerzas de la sociedad, y vencer las resistencias, como puede hacerlo una mayoría revestida del derecho de hacer las leyes y ejecutarlas.

Un rey, por otra parte, no tiene sino un poder material que actúa sobre las acciones y que no puede alcanzar a las voluntades; pero la mayoría está revestida de una fuerza a la vez material y moral, que obra sobre la voluntad tanto como sobre las acciones, y que impide al mismo tiempo el hecho y el deseo de hacer.

No conozco país alguno donde haya, en general, menos independencia de espíritu y verdadera libertad de discusión que en Norteamérica.

No hay teoría religiosa o política que no se pueda predicar libremente en los Estados constitucionales de Europa, y que no penetre en los demás; porque no hay país en Europa de tal modo sometido a un solo poder, que quien quiere decir la verdad no encuentre allí un apoyo capaz de tranquilizarle contra los resultados de su independencia. Si tiene la desgracia de vivir bajo un gobierno absoluto, cuenta a menudo en su favor con el pueblo; si habita en un país libre, puede si es necesario abrigarse tras la autoridad regia. La fracción aristocrática de la sociedad lo sostiene en las comarcas democráticas, y la democracia en las otras. Pero, en el seno de una democracia organizada como lo está la de los Estados Unidos, no se encuentra un solo poder, ni un solo elemento de fuerza y de éxito, fuera de él.

En Norteamérica, la mayoría traza un círculo formidable en torno al pensamiento. Dentro de esos límites el escritor es libre, pero ¡ay si se atreve a salir de él! No es que tenga que temer un auto de fe, pero está amagado de sinsabores de toda clase de persecuciones todos los días. Le carrera política le está cerrada; ofendió al único poder que tiene la facultad de abrírsele. Se le rehusa todo, hasta la gloria. Antes de publicar sus opiniones, creía que tenía partidarios; le parece que no los tiene ya, ahora que se ha descubierto a todos; porque quienes lo censuran en voz alta, y quienes piensan como él, sin tener su valor, se callan y se alejan. Cede, se inclina en fin bajo el esfuerzo de cada día, y se encierra en el silencio, como si experimentara remordimientos por haber dicho la verdad.

Cadenas y verdugos, esos eran los instrumentos groseros que empleaba antaño la tiranía; pero en nuestros días la civilización ha perfeccionado hasta el despotismo, que parecía no tener ya nada que aprender.

Los príncipes habían, por decirlo así, materializado la violencia; las repúblicas democráticas de nuestros días la han vuelto tan intelectual como a la voluntad humana que quieren sojuzgar. Bajo el gobierno absoluto de uno solo, el despotismo, para llegar al alma, hería groseramente el cuerpo; y el alma, escapando de sus golpes, se elevaba gloriosa por encima de él; pero, en las repúblicas democráticas, no procede de ese modo la tiranía; deja el cuerpo y va derecho al alma. El señor no dice más: «Pensaréis como yo, o moriréis –sino que dice–: Sois libres de no pensar como yo; vuestra vida, vuestros bienes, todo lo conservaréis; pero desde este día sois un extranjero entre nosotros. Guardaréis vuestros privilegios en la ciudad, pero se os volverán inútiles; porque, si pretendéis el voto de vuestros conciudadanos, no os lo concederán y, si no pedís sino su estima, fingirán todavía rehusáosla. Permaneceréis entre los hombres, pero perderéis vuestros derechos a la Humanidad. Cuando os acerquéis a vuestros semejantes, huirán de vosotros como un ser impuro; y quienes creen en vuestra inocencia, esos mismos os abandonarán, porque huirán de ellos a su vez. Idos en paz, os dejo la vida, pero os la dejo peor que la muerte.»

Las monarquías absolutas habían deshonrado el despotismo; guardémonos de que las repúblicas democráticas lleguen a rehabilitarlo, y que al volverlo, más pesado para algunos, le quiten, a los ojos del mayor número, su aspecto odioso y su carácter envilecedor.

En las naciones más altivas del viejo mundo, se publicaron obras destinadas a pintar fielmente los vicios y ridiculeces de los contemporáneos; la Bruyère habitaba el palacio de Luis XIV cuando compuso su capítulo sobre los grandes, y Molière criticaba a la corte en piezas que hacía representar ante los cortesanos. Pero el poder que domina en los Estados Unidos no consiente que se mofen de él. El más ligero reproche lo hiere, la menor verdad picante le molesta; y es preciso que se alabe desde las formas de su lenguaje hasta sus más sólidas virtudes. Ningún escritor, cualquiera que sea su renombre, puede escapar a esta obligación de incensar a sus conciudadanos. La mayoría vive,

pues, en una perpetua adoración de sí misma; no hay sino los extranjeros o la experiencia que puedan hacer llegar a ciertas verdades hasta los oídos de los norteamericanos.

Si Norteamérica no ha tenido todavía grandes escritores, no debemos buscar la razón en otra parte: no existe genio literario sin libertad de espíritu, y no hay libertad de espíritu en Norteamérica.

La inquisición nunca pudo impedir que circularan en España libros contrarios a la religión de los más. El imperio de la mayoría se ejerce mejor en los Estados Unidos: ha borrado hasta el pensamiento de publicarlos. Se encuentran incrédulos en Norteamérica, pero la incredulidad no encuentra allí, por decirlo así, órgano para expresarse.

Se ve a gobiernos que se esfuerzan en proteger las costumbres condenando a los autores de libros licenciosos. En los Estados Unidos, no se condena a nadie por esa clase de obras; pero nadie ha intentado escribirlas. No es, sin embargo, que todos los ciudadanos tengan costumbres puras, sino que la mayoría es regular en las suyas.

Aquí, el uso del poder es bueno sin duda; por eso no he hablado sino del poder en sí mismo. Ese poder irresistible es un hecho continuo, y su buen empleo no es sino un accidente.

EFFECTOS DE LA TIRANÍA DE LA MAYORÍA SOBRE EL CARÁCTER NACIONAL DE LOS NORTEAMERICANOS

Los efectos de la tiranía de la mayoría se dejan hasta ahora sentir más sobre las costumbres que sobre la conducta de la sociedad – Detienen el desarrollo de los grandes caracteres – Las repúblicas democráticas organizadas como las de los Estados Unidos ponen el espíritu de corte al alcance del gran número – Pruebas de este espíritu en los Estados Unidos – Por qué hay más patrimonio en el pueblo que en los que gobiernan en su nombre.

LA INFLUENCIA de lo que precede no se deja sentir todavía sino débilmente en la sociedad política; pero se advierten ya sus deplorables efectos sobre el carácter nacional de los norteamericanos. Creo que a la acción siempre creciente del despotismo de la mayoría, en los Estados Unidos, es a lo que debe sobre todo atribuirse el pequeño número de hombres notables que sobresalen actualmente en la escena política.

Cuando la revolución de Norteamérica estalló, aparecieron muchos; la opinión pública dirigía entonces las voluntades, y no las tiranizaba. Los hombres célebres de esa época, asociándose libremente al movimiento de los espíritus, tuvieron una grandeza que les fue propia; derramaron su brillo sobre la nación, y no lo tomaron de ella.

En los gobiernos absolutos, los grandes que se encuentran cerca del trono halagan las pasiones del amo y se pliegan de buena gana a sus caprichos. Pero la masa de la nación no se presta a la servidumbre; se somete a ella a menudo por debilidad, por costumbre o por ignorancia y algunas veces por amor a la realeza o al rey. Se ha visto a pueblos enteros poner una especie de placer y de orgullo en sacrificar su voluntad a la del príncipe, y mostrar así una especie de independencia del alma hasta en medio mismo de la obediencia. En esos pueblos, se encuentra mucha menos degradación que miseria. Hay, por otra parte, gran diferencia entre hacer lo que no se aprueba, o fingir aprobar lo que se hace; lo uno es más de un hombre débil, pero lo otro no pertenece sino a los hábitos de un criado.

En los países libres, donde cada individuo está más o menos llamado a dar su opinión sobre los negocios del estado; en las repúblicas democráticas, donde la vida pública está incesantemente mezclada con la vida privada, donde el soberano es abordable en todas partes, y donde no se necesita más que alzar la voz para llegar a su oído, se encuentra más gente que trata de especular sobre sus debilidades y de vivir a expensas de sus pasiones, que en las monarquías absolutas. No es que los hombres sean naturalmente peores que en otra parte, sino que la tentación es allí más fuerte y se ofrece a más gente al mismo tiempo. Resulta de ello un rebajamiento más general de las almas.

Las repúblicas democráticas ponen el espíritu de corte al alcance del gran número y lo hacen penetrar en todas las clases a la vez. Este es uno de los principales reproches que se le pueden hacer.

Esto es sobre todo cierto en los Estados democráticos, organizados como las repúblicas norteamericanas, donde la mayoría posee un imperio tan absoluto y tan irresistible, que es necesario en cierto modo renunciar a sus derechos de ciudadano, y por decirlo así a su cualidad de hombre, cuando quiere uno apartarse del camino que ella ha trazado.

Entre la multitud inmensa que, en los Estados Unidos, se apiña en la carrera política, he visto a muy pocos hombre que mostraran ese viril candor, esa varonil independencia de pensamiento que distinguió a menudo a los norteamericanos en tiempos anteriores y que, dondequiera que se le encuentra, forma como el rasgo saliente de los grandes caracteres. Se diría, a primera vista, que en Norteamérica los espíritus han sido todos formados sobre el mismo modelo; de tal modo siguen exactamente las mismas vías. El extranjero encuentra, es verdad, algunas veces a norteamericanos que se apartan del rigor de las fórmulas; acontece a esos que deploran el vicio de las leyes, la versatilidad de la democracia y su falta de luces; van a menudo hasta a señalar los defectos que alteran el carácter nacional, e indican las medidas que se podrían tomar para corregirlos; pero nadie, exceptuándonos a nosotros, los escucha y noso-

tros a quienes confían esos pensamientos secretos, no somos más que extranjeros que pasamos de largo. Os confían de buen grado verdades que os son inútiles y, llegados a la plaza pública, usan otro lenguaje.

Si estas líneas llegan alguna vez a Norteamérica, estoy seguro de dos cosas: primera, que los lectores alzarán todos la voz para condenarme; segunda, que muchos de ellos me absolverán en el fondo de su conciencia.

He oído hablar de la patria en los Estados Unidos. He encontrado patriotismo verdadero en el pueblo y lo he buscado en vano en quienes lo dirigen. Esto se comprende fácilmente por analogía: el despotismo deprava mucho más a quien se somete a él que al que lo impone. En las monarquías absolutas, el rey tiene a menudo grandes virtudes; pero los cortesanos son siempre viles.

Es verdad que los cortesanos, en Norteamérica, no dicen: «Amo» y «Vuestra Majestad», grande y capital diferencia; pero hablan sin cesar de las dotes naturales de sus jefes. No ponen a discusión la cuestión de saber cuál es entre las virtudes del príncipe la que merece más admiración, porque aseguran que posee todas las virtudes sin haberlas adquirido y, por decirlo así, sin quererlo. No le dan a sus mujeres y a sus hijas para que se digne elevarlas al rango de queridas; pero, al sacrificarle sus opiniones, se prostituyen ellos mismos.

Los moralistas y los filósofos, en Norteamérica, no están obligados a encubrir sus opiniones bajo el velo de la alegría; pero antes de arriesgar una verdad molesta, dicen: «Sabemos que hablamos a un pueblo demasiado por encima de las debilidades humanas para no permanecer siempre dueño de sí mismo. No usaríamos semejante lenguaje, si no nos dirigiésemos a hombres cuyas virtudes y cultura son los únicos, entre todos los demás, dignos de permanecer libres.»

¿Cómo los aduladores de Luis XIV podían hacerlo mejor?

En cuanto a mí, creo que, en todos los gobiernos, cualesquiera que sean, la bajeza irá unida a la fuerza y la adulación al poder. Y no conozco sino un medio de impedir que los hombres se degraden: consiste en no conceder a nadie, con la omnipotencia, el poder soberano de invilecerlos.

QUE EL MAYOR PELIGRO DE LA CONFEDERACIÓN NORTEAMERICANA VIENE DE LA OMNIPOTENCIA DE LA MAYORÍA

Por el mal empleo de su poder, y no por impotencia, es por lo que las repúblicas democráticas están expuestas a perecer – El gobierno de la Confederación norteamericana más centralizado y más enérgico que el de las monarquías de Europa – Peligro que resulta de eso – Opinión de Madison y de Jefferson a este respecto.

LOS GOBIERNOS perecen ordinariamente por impotencia o por tiranía. En el primer caso, el poder se les escapa; en el segundo, se lo arrebatan.

Muchas personas, al ver caer a los estados democráticos en la anarquía, pensaron que el gobierno, en esos Estados, era naturalmente débil e impotente. La verdad es que, una vez que la guerra se ha encendido entre los partidos, el gobierno pierde su acción sobre la sociedad. Pero no creo que la naturaleza de un poder democrático sea carecer de fuerza y de recursos; creo, al contrario, que es casi siempre el abuso de sus fuerzas y el mal empleo de sus recursos los que lo hacen perecer. La anarquía nace casi siempre de su tiranía o de su inhabilidad, pero no de su impotencia.

No hay que confundir la estabilidad con la fuerza, la grandeza de la cosa y su duración. En las repúblicas democráticas, el poder que dirige la sociedad no es estable, porque cambia a menudo de manos y de objeto. Pero, en todas las partes donde se ejerce, su fuerza es casi insuperable.

El gobierno de la Confederación norteamericana me parece tan centralizado y más enérgico que el de las monarquías absolutas de Europa. No pienso, pues, que perezca por debilidad.

Si alguna vez la libertad se pierde en Norteamérica, será necesario achacarlo a la omnipotencia de la mayoría que habrá llevado a las minorías a la desesperación, forzándolas a hacer un llamamiento a la fuerza material. Se precipitará entonces la anarquía, pero llegará como consecuencia del despotismo.

El presidente James Madison ha expresado los mismos pensamientos. (Véase el *Federalista*, núm. 51.)

«Es de gran importancia en las repúblicas –dice–, no solamente defender a la sociedad contra la opresión de quienes la gobiernan, sino también garantizar a una parte de la sociedad contra la injusticia de la otra. La justicia es la meta a donde debe tender todo gobierno; es el fin que se proponen los hombres al reunirse. Los pueblos han hecho y harán siempre esfuerzos hacia ese fin, hasta que hayan logrado alcanzarlo o hayan perdido su libertad.

»Si existiera una sociedad en la cual el partido más poderoso estuviera en estado de reunir fácilmente sus fuerzas y de oprimir al más débil, se podría considerar que la anarquía reina en semejante sociedad tanto como en el estado de naturaleza, donde el individuo más débil no tiene ninguna garantía contra la violencia del más fuerte; y del mismo modo que, en el estado de naturaleza, los inconvenientes de una suerte incierta y precaria deciden a los más fuertes a someterse a un gobierno que proteja a los débiles así como a ellos mismos, en un gobierno anárquico, los mismos motivos conducirán poco a poco a los partidos más poderosos a desear un gobierno que pueda proteger igualmente a todos los partidos, al fuerte y al débil. Si el estado de Rhode Island estuviera separado de la Confederación y entregado a un gobierno popular, ejercido soberanamente dentro de estrechos límites, no se podría dudar que la tiranía de

las mayorías haría allí el ejercicio de los derechos de tal modo incierto, que se llegaría a reclamar un poder menteramente independiente del pueblo. Las facciones mismas, que lo habrían hecho necesario, se apresurarían a apelar a él.»

Jefferson decía también: «El poder ejecutivo, en nuestro gobierno, no es el único, ni quizá el principal objeto de mi solicitud. La tiranía de los legisladores es actualmente, y esto durante muchos años todavía, el peligro más temible. La del poder ejecutivo vendrá a su vez, pero en un período más remoto».

Me complace, en esta materia, citar a Jefferson de preferencia a cualquier otro, porque lo considero como el más grande apóstol que haya tenido nunca la democracia.

